

Isaac Asimov
Ο δισεκατονταετής άνθρωπος (1976)
(the bicentennial man)

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΝΟΜΟΙ ΤΗΣ ΡΟΜΠΟΤΙΚΗΣ

ΠΡΩΤΟΣ ΝΟΜΟΣ: Απαγορεύεται σε ένα ρομπότ να πληγώσει ανθρώπινο πλάσμα ή να επιτρέψει, λόγω δικής του αδράνειας, να πάθει κακό κάποιος άνθρωπος.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΝΟΜΟΣ: Ένα ρομπότ πρέπει να υπακούει στις εντολές των ανθρώπινων πλασμάτων, εκτός εάν αυτές οι εντολές έρχονται σε αντίθεση με τον Πρώτο Νόμο.

ΤΡΙΤΟΣ ΝΟΜΟΣ: Ένα ρομπότ πρέπει να προστατεύει την ύπαρξη του μέχρι του σημείου που αυτό δεν έρχεται σε αντίθεση με τον Πρώτο ή τον Δεύτερο Νόμο.

1. Ο Αντριου Μάρτιν είπε, 'Ευχαριστώ', και κάθισε στην καρέκλα που του πρόσφεραν. Δεν φαινόταν πως βρισκόταν μπροστά σε αδιέξοδο, αλλά η αλήθεια ήταν αυτή.

Το πρόσωπό του ήταν εντελώς ανέκφραστο, αλλά θα μπορούσε να βρεθεί και κάποιος που θα νόμιζε πως διέκρινε μια θλίψη στα μάτια του. Τα μαλλιά του ήταν ίσια, απαλά και είχαν ανοιχτό καστανό χρώμα. Το πρόσωπό του ήταν φρεσκοξυρισμένο. Τα ρούχα του ήταν παλιομοδίτικα, αλλά καθαρά και το χρώμα που κυριαρχούσε σε αυτά ήταν ένα βελούδινο κόκκινο - ροζ.

Απέναντί του, καθισμένος πίσω από το γραφείο του, βρισκόταν ο χειρουργός. Πάνω στο γραφείο υπήρχε η πινακίδα με το όνομά του που περιλάμβανε ένα σωρό αριθμούς και γράμματα, αλλά ο Αντριου δεν έδωσε σημασία. Του αρκούσε να τον αποκαλεί «Γιατρό».

«Πότε μπορεί να γίνει επέμβαση, Γιατρέ;» ρώτησε.

Με απαλή φωνή, στην οποία διακρινόταν καθαρά ο σεβασμός με τον οποίο απευθυνόταν πάντα ένα ρομπότ σε ένα ανθρώπινο πλάσμα, ο χειρουργός είπε, «Δεν είμαι βέβαιος κύριε, πως έχω καταλάβει με ποιο τρόπο ή σε ποιόν θα μπορούσε να γίνει μια τέτοια επέμβαση».

Ίσως ζωγραφιζόταν στο πρόσωπο του χειρουργού μια έκφραση αδιαλλαξίας, αλλά με όλο τον οφειλόμενο σεβασμό, αν ένα ρομπότ όπως αυτός, φτιαγμένο από ανοξειδωτο ατσάλι, μπορούσε να σχηματίσει στο πρόσωπό του μια τέτοια έκφραση - ή οποιαδήποτε έκφραση.

Ο Αντριου Μάρτιν κάρφωσε τα μάτια του στο δεξί χέρι του ρομπότ, αυτό που πραγματοποιούσε τις εγχειρήσεις, που βρισκόταν ακουμπισμένο, ακίνητο, πάνω στο γραφείο. Τα μεταλλικά δάκτυλα ήταν μακριά και σχημάτιζαν καλλιτεχνικές καμπύλες, τόσο χαριτωμένες, που, χωρίς να το θέλεις, φανταζόσουν ανάμεσα τους ένα νυστέρι, το οποίο, σιγά - σιγά, γινόταν ένα με αυτά. Στη δουλειά του χειρουργού δεν χωρούσαν διστακτικότητες, τρεμούλες και λάθη. Αυτή η σιγουριά αποκτούσαν, βέβαια, με την εξειδίκευση' μια εξειδίκευση που τόσο πολύ επιθυμούσε η ανθρωπότητα, ώστε πολύ λίγα ρομπότ ήταν εξοπλισμένα πια με ανεξάρτητους εγκεφάλους. Ένας χειρουργός, βέβαια, έπρεπε να διαθέτει ανεξάρτητο εγκέφαλο. Αλλά αυτός εδώ, είχε τόσο περιορισμένες ικανότητες που δεν κατάφερε να αναγνωρίσει τον Αντριου και κατά πάσα πιθανότητα δεν είχε ακούσει τίποτα γι' αυτόν.

«Θα θέλατε να είσαστε άνθρωπος;» ρώτησε ο Αντριου.

Ο χειρουργός δίστασε για μια στιγμή, Σα να μην ταίριαζε αυτή η ερώτηση σε κανένα από τα διάσπαρτα ποζιτρονικά τμήματα του εγκεφάλου του. «Μα, είμαι ρομπότ, κύριε».

«Δεν θα ήταν καλύτερα να είσαστε άνθρωπος;»

«Καλύτερα, κύριε, θα ήταν να ήμουν καλύτερος χειρουργός. Κι αυτό θα μπορούσα να το πετύχω μόνον αν ήμουν πιο σύγχρονο ρομπότ, κι όχι αν ήμουν άνθρωπος. Θα ήμουν ευτυχής να γινόμουν περισσότερο προηγμένο ρομπότ».

«Δεν σαν ενοχλεί το γεγονός ότι μπορώ να σας διατάξω; Ότι μπορώ να σας κάνω να σηκωθείτε, να καθίσετε, να κινηθείτε αριστερά ή δεξιά, λέγοντάς σας απλώς να κάνετε το ένα ή το άλλο;»

«Είναι ευχαρίστησή μου να σας ικανοποιήσω, κύριε. Αν οι εντολές σας είχαν σχέση με τη λειτουργία μου, με όλο το σεβασμό, τόσο προς εσάς όσο και προς οποιοδήποτε άλλο ανθρώπινο πλάσμα, δεν θα υπάκουα. Ο Πρώτος Νόμος, που αναφέρεται στην υποχρέωσή μου να μεριμνώ για την ασφάλεια των ανθρώπων, θα είχε απόλυτη προτεραιότητα έναντι του Δευτέρου Νόμου, που αναφέρεται στην υπακοή. Πέρα, όμως, από αυτά, είναι ευχαρίστησή μου να υπακούω. Για πείτε μου, τώρα, σε ποιον θα κάνω αυτή την εγχείριση;»

«Σε μένα», είπε ο Αντριου.

«Αδύνατον. Είναι ολοφάνερο πως θα σας πληγώσω».

«Δεν πειράζει», είπε ο Αντριου, ήσυχα.

«Δεν επιτρέπεται να σας πληγώσω», είπε ο χειρουργός.

«Δεν επιτρέπεται να πληγώσεις ανθρώπινο πλάσμα», είπε ο Αντρίου, «αλλά κι εγώ είμαι ρομπότ».

2. Ο Αντρίου έμοιαζε πολύ περισσότερο με ρομπότ όταν είχε πρωτοκατασκευαστεί. Εκείνη την εποχή η εμφάνιση του ήταν η ίδια με όλων των άλλων ρομπότ - ομορφοσχεδιασμένο και λειτουργικό.

Τα είχε καταφέρει πολύ καλά στο σπίτι που τον είχαν πάει. Ήταν η εποχή που σπάνια έβρισκες ρομπότ σε νοικοκυριά, όπως άλλωστε και σε όλο τον πλανήτη. Στο σπίτι έμεναν τέσσερα άτομα: ο Κύριος, η Κυρία, η Δεσποινίς και η Μικρή Δεσποινίς. Γνώριζε, βέβαια, τα ονόματά τους, αλλά δεν τα χρησιμοποιούσε ποτέ. Ο Κύριος ήταν ο Τζέραλντ Μάρτιν.

Το δικό του μητρώο ήταν ΝΔΡ-... Ξεχνούσε τους αριθμούς. Είχε περάσει, βέβαια, πολύς καιρός από τότε. Αλλά αν ήθελε να τους θυμάται, δεν θα τους ξέχναγε ποτέ. Απλώς δεν ήθελε να τους θυμάται.

Η Μικρή Δεσποινίς ήταν η πρώτη που τον είπε Αντρίου, επειδή δεν μπορούσε να χρησιμοποιήσει τα γράμματα και γρήγορα την μιμήθηκαν και οι υπόλοιποι.

Η Μικρή Δεσποινίς... έζησε ενενήντα χρόνια και είχε περάσει πια πολύς καιρός από τότε που πέθανε. Μια φορά είχε επιχειρήσει να την αποκαλέσει Κυρία, αλλά δεν του τα επέτρεψε. Μέχρι την τελευταία της ημέρα έμεινε η Μικρή Δεσποινίς.

Ο Αντρίου είχε προορισμό να ασκεί τα καθήκοντα του υπηρέτη, του οικονόμου, ακόμα και της καμαριέρας. Ήταν η εποχή των πειραματισμών γι αυτόν, όπως και για όλα τα ρομπότ, εκτός από τα βιομηχανικά και ερευνητικά συγκροτήματα και σταθμούς έξω από τη Γη.

Οι Μάρτιν απολάμβαναν την παρουσία του και, μάλιστα, ο μισός χρόνος της εργασίας του πήγαινε χαμένος, γιατί η Δεσποινίς και η Μικρή Δεσποινίς ήθελαν να παίξουν μαζί του. Η πρώτη που κατάλαβε πως μπορούσε να γίνει κάτι τέτοιο, ήταν η Δεσποινίς. «Σε διατάζουμε να παίξεις μαζί μας και πρέπει να υπακούσεις στις διαταγές».

«Λυπάμαι, Δεσποινίς, αλλά έχει προτεραιότητα μια εντολή που μου έδωσε προηγουμένως ο Κύριος».

Αυτή, όμως, του είχε απαντήσει, «Ο Μπαμπάς είπε απλώς ότι έλπιζε να φροντίσεις για την καθαριότητα. Αυτό δεν μοιάζει με διαταγή. Εγώ σε διατάζω».

Τον Κύριο δεν τον πείραζε. Ο Κύριος ήταν πολύ στοργικός με τη Δεσποινίδα και τη Μικρή Δεσποινίδα, πολύ περισσότερο από την Κυρία. Αλλά και στον Αντριου άρεσαν τα κορίτσια. Ή, έστω, η επίδραση τους στις πράξεις του ήταν τέτοια που, για ένα ανθρώπινο πλάσμα, θα μπορούσε να αποκληθεί αποτέλεσμα της φιλοστοργίας. Ο Αντριου θεωρούσε αυτό που αισθανόταν φιλοστοργία, γιατί δεν ήξερε άλλη λέξη που να ταιριάζει.

Ο Αντριου είχε σκαλίσει σε ξύλο ένα μενταγιόν για τη Μικρή Δεσποινίδα. Αυτή τον είχε διατάξει. Η Δεσποινίς είχε πάρει δώρο στα γενέθλιά της ένα μενταγιόν από ελεφαντόδοντο, με πολλά σκαλίσματα, και η Μικρή Δεσποινίς αισθανόταν δυστυχισμένη. Δεν είχε παρά ένα κομμάτι ξύλου, που το έδωσε στον Αντριου μαζί με ένα μικρό μαχαίρι της κουζίνας.

Της το έφτιαξε γρήγορα και η Μικρή Δεσποινίς του είπε, «Είναι όμορφο, Αντριου. Θα το δείξω στον Μπαμπά».

Ο Κύριος δεν την πίστεψε. «Πες μου την αλήθεια, Μάντυ, που το βρήκες;» Η Μάντυ ήταν η Μικρή Δεσποινίς. Όταν η Μικρή Δεσποινίς τον διαβεβαίωσε πως του έλεγε την αλήθεια, στράφηκε στον Αντριου. «Εσύ το έφτιαξες αυτό, Αντριου;»

«Μάλιστα, Κύριε».

«Και το σχέδιο;»

«Μάλιστα, Κύριε».

«Από πού αντέγραψες το σχέδιο;»

«Είναι μια γεωμετρική απεικόνιση, Κύριε, που ταιριάζει με τα νερά του ξύλου».

Την άλλη μέρα, ο Κύριος του έφερε ένα άλλο, μεγαλύτερο κομμάτι ξύλου, κι ένα ηλεκτρικό μαχαίρι. «Φτιάξε κάτι με αυτό, Αντριου. Ότι θέλεις εσύ», του είπε.

Ο Αντριου στρώθηκε στη δουλειά, ενώ ο Κύριος τον παρακολουθούσε. Όταν τελείωσε, ο Κύριος πήρε αυτό που είχε φτιάξει ο Αντριου και το κοίταζε πολλήν ώρα. Ύστερα από αυτό το γεγονός, ο Αντριου έπαψε να κάνει τον υπηρέτη. Τον διέταξαν να διαβάσει βιβλία με σχέδια επίπλων κι έμαθε να φτιάχνει ντουλάπες και γραφεία.

«Τα έργα σου είναι εκπληκτικά, Αντριου», του είπε σε λίγο ο καιρό ο Κύριος.

«Το απολαμβάνω, Κύριε», απάντησε ο Αντριου.

«Το απολαμβάνεις;»

«Είναι κάτι που κάνει τα κυκλώματά του εγκεφάλου μου να δουλεύουν ανετότερα. Σας έχω ακούσει να χρησιμοποιείται τη λέξη

«απολαμβάνω» κι οι περιπτώσεις που την χρησιμοποιείται ταιριάζουν με αυτό που αισθάνομαι. Φτιάχνοντας αυτά τα πράγματα, το απολαμβάνω, Κύριε».

3. Ο Τζέραλντ Μάρτιν πήγε τον Αντριου στο περιφερειακό γραφείο της Επιχείρησης Ρομπότ και Μηχανικών Ανθρώπων των Ηνωμένων Πολιτειών. Όντας μέλος της Περιφερειακής Βουλής δεν αντιμετώπισε δυσκολίες στο να πετύχει μια συνάντηση με τον επικεφαλής των ρομποψυχολόγων. Και βέβαια, το ότι έγινε ιδιοκτήτης ρομπότ - εκείνη την εποχή που τα ρομπότ ήταν σπάνια - οφειλόταν κατά κύριο λόγο στην ιδιότητά του μέλους της Περιφερειακής Βουλής.

Τον καιρό εκείνο, ο Αντριου δεν ήξερε τίποτα από όλα αυτά. Όμως, ύστερα από μερικά χρόνια, κι αφού έμαθε πολλά πράγματα, αναθυμόταν αυτή τη σκηνή και την έβλεπε κάτω από το σωστό πρίσμα.

Ο ρομποτοψυχολόγος, ο Μέρτον Μάνσκυ, συνοφρυωνόταν όλο και πιο πολύ καθώς άκουγε την αφήγηση του Μάρτιν και, αρκετές φορές, κατάφερε να σταματήσει τα δάχτυλά του πριν αρχίσουν να χτυπάνε το τραπέζι. Τα χαρακτηριστικά του ήταν τραβηγμένα και το μέτωπό του ρυτιδιασμένο, αλλά μάλλον ήταν νεώτερος από όσο έδειχνε.

«Η ρομποτική δεν είναι ακριβής επιστήμη, κύριε Μάρτιν», είπε ο Μάνσκυ. «Δεν μπορώ να σας εξηγήσω με λεπτομέρειες, αλλά τα μαθηματικά που χρησιμοποιούνται στο σχεδιασμό των ποζιτρονικών τμημάτων είναι τόσο περίπλοκα που δεν επιτρέπουν παρά λύσεις κατά προσέγγιση. Πάντως, λόγω του ότι κατασκευάζουμε τα πάντα σύμφωνα με τους Τρεις Νόμους, οι λύσεις αυτές είναι αναμφισβήτητες. Βέβαια, θα αντικαταστήσουμε το ρομπότ σας...»

«Μα, όχι», είπε ο Κύριος. «Δεν υπάρχει κάποια ανωμαλία στη λειτουργία του. Εκτελεί τα καθήκοντά του τέλεια. Το θέμα είναι πως, εκτός των άλλων, σκαλίζει το ξύλο με εκπληκτικό τρόπο και δεν κάνει δεύτερη φορά το ίδιο σχέδιο. Παράγει πραγματικά έργα τέχνης».

Ο Μάνσκυ έδειχνε να τα έχει χαμένα. «Περίεργο. Βέβαια, αυτή την εποχή πειραματιζόμαστε σε τμήματα εγκεφάλων με γενικές γνώσεις. Αλήθεια, πιστεύετε πως το ρομπότ σας είναι δημιουργικό;»

«Δείτε και μόνος σας». Ο Κύριος του έδωσε μια μικρή ξύλινη σφαίρα, πάνω στην οποία ήταν σκαλισμένες μορφές αγοριών και κοριτσιών που έπαιζαν, τόσο μικρές που φαίνονταν με δυσκολία, αλλά με τέλειες αναλογίες και τόσο αρμονικά δεμένες με τα νερά του ξύλου, που ακόμα κι αυτά να μοιάζουν σκαλιστά.

Ο Μάνσκυ εξακολουθούσε να δυσπιστεί. «Αυτός το έφτιαξε;» Έδωσε πίσω τη σφαίρα, κουνώντας το κεφάλι του. «Κάτι συνέβη στο σχεδιασμό του. Κάτι που έχει σχέση με τα τμήματα του εγκεφάλου του».

«Μπορείτε να το ξαναφτιάξετε;»

«Μάλλον όχι. Δεν έχω ξανακούσει κάτι παρόμοιο».

«Ωραία! Δεν δίνω δεκάρα για το ότι ο Αντριου είναι μοναδικός».

«Έχω την εντύπωση ότι η εταιρία θα σας ζητήσει πίσω το ρομπότ για να το μελετήσουν οι τεχνικοί της», είπε ο Μάνσκυ.

«Αποκλείεται!» φώναξε ο Κύριος, παίρνοντας ξαφνικά ένα βλοσυρό ύφος. Ξεχάστε το!» Στράφηκε στον Αντριου και είπε, «Πάμε στο σπίτι».

4. Η Δεσποινίς έβγαινε με αγόρια και δεν έμενε πολλές ώρες στο σπίτι. Έτσι, αυτή που γέμιζε τη ζωή του Αντριου ήταν η Μικρή Δεσποινίς, που δεν ήταν πια τόσο μικρή όσο παλιότερα. Ποτέ της δεν ξέχναγε ότι το πρώτο του ξυλόγλυπτο το είχε φτιάξει για αυτήν. Το είχε κρεμασμένο από το λαιμό της με μια ασημένια αλυσίδα.

Αυτή ήταν που εναντιώθηκε στη συνήθεια του Κυρίου να χαρίζει τα έργα του Αντριου. «Ακουσε, Μπαμπά, αν τα θέλουν κάποιος ας τα αγοράσουν. Στο κάτω - κάτω, αξίζουν».

«Δεν σου ταιριάζει η απληστία, Μάντυ».

«Δεν το κάνω για μας. Μπαμπά, αλλά για τον καλλιτέχνη».

Ο Αντριου δεν είχε ακούσει άλλη φορά αυτή τη λέξη και όταν του δόθηκε η ευκαιρία έψαξε να τη βρεί στο λεξικό.

Ακολούθησε άλλη μία επίσκεψη, αυτή τη φορά στο δικηγόρο του Κυρίου.

«Ποια είναι η γνώμη σου, Τζων;» ρώτησε ο Κύριος.

Ο δικηγόρος ήταν ο Τζων Φαινγκολντ. Είχε άσπρα μαλλιά και μεγάλη κοιλιά και οι άκρες των φακών επαφής που φορούσε ήταν βαμμένες με ένα φωτεινό πράσινο χρώμα. Κοίταξε τη μικρή πλάκα που του είχε δώσει ο Κύριος. «Είναι πολύ όμορφο. Αλλά έχω μάθει τα νέα. Το ρομπότ σου δεν το έφτιαξε; Αυτό που ήρθατε μαζί».

«Ναι, ο Αντριου τα φτιάχνει. Έτσι δεν είναι, Αντριου;»

«Μάλιστα, Κύριε», είπε ο Αντριου.

«Πόσα λεφτά θα έδινες γι αυτό, Τζων;» ρώτησε ο Κύριος.

«Δεν ξέρω. Δεν είμαι συλλέκτης».

«Πιστεύεις ότι μου πρόσφεραν διακόσια πενήντα δολάρια γι' αυτό το πραγματάκι; Ο Αντριου έχει φτιάξει καρέκλες που πουλήθηκαν πεντακόσια δολάρια. Έχω στην Τράπεζα δύο χιλιάδες

δολάρια που προέρχονται από τις πωλήσεις των προϊόντων του Αντρίου».

«Χριστούλη μου, αυτό το ρομπότ θα σε κάνει πλούσιο, Τζέραλντ».

«Κατά το ήμισυ, Τζων, κατά το ήμισυ», είπε ο Κύριος. «Τα μισά χρήματα έχουν κατατεθεί σε λογαριασμό του Αντρίου Μάρτιν».

«Του ρομπότ;»

«Ακριβώς. Και θέλω να μάθω αν κάτι τέτοιο είναι νόμιμο».

«Νόμιμο...;» Ο Φάινγκολντ έγειρε πίσω το κορμί του κι η πολυθρόνα του έτριξε. «Δεν υπάρχει ανάλογο προηγούμενο, Τζέραλντ. Πώς υπέγραψε το ρομπότ σου τα απαραίτητα χαρτιά;»

«Μπορεί να υπογράψει κι έτσι, χωρίς να το πάρω μαζί μου, πήγα στην Τράπεζα τα χαρτιά υπογεγραμμένα. Υπάρχει τίποτα άλλο που πρέπει να γίνει;»

«Χμ...» Για μια στιγμή, τα μάτια του Φάινγκολντ γύρισαν ανάποδα στις κόγχες τους. Ύστερα είπε, «Μπορούμε να ιδρύσουμε μια εταιρία που θα διαχειρίζεται όλα τα χρήματα που είναι στο όνομά του κι έτσι να τον απομονώσουμε από τον εχθρικό κόσμο. Πέρα από αυτό, σε συμβουλεύω να μην κάνεις τίποτα. Μέχρι στιγμής, κανείς δεν σε έχει ενοχλήσει. Αν βρεθεί κάποιος και κάνει μήνυση, εναγόμενος θα είναι το ρομπότ».

«Κι αν γίνει μήνυση, θα αναλάβεις την υπόθεση;»

«Επ' αμοιβή, βεβαίως».

«Πόσα θέλεις;»

«Ας πούμε, όσο αξίζει αυτό εδώ», είπε ο Φάινγκολντ, δείχνοντας την ξύλινη πλάκα.

«Καλή τιμή», είπε ο Κύριος.

Ο Φάινγκολντ κάγχασε ενώ γύριζε προς το μέρος του ρομπότ. «Αντρίου, είσαι ευχαριστημένος που έχεις χρήματα;»

«Μάλιστα, κύριε».

«Τι σκοπεύεις να κάνεις με αυτά;»

«Να πληρώνω για διάφορα πράγματα, κύριε, που σε διαφορετική περίπτωση θα ήταν υποχρεωμένος να τα πληρώνει ο Κύριος. Τον γλιτώνω από τα έξοδα, κύριε».

5. Και, πραγματικά, παρουσιάστηκαν τέτοιες περιπτώσεις. Οι επισκευές του Αντρίου ήταν πανάκριβες, όπως και ο εκσυγχρονισμός του. Όσο περνούσαν τα χρόνια, κυκλοφορούσαν καινούρια μοντέλα ρομπότ και ο Κύριος φρόντιζε ώστε ο Αντρίου να αποκτά όλα τα πλεονεκτήματα των νέων μοντέλων, έτσι που, τελικά, έγινε ένα

μεταλλικό πρότυπο τελειότητας. Όλα γίνονταν με έξοδα του Αντρίου. Ο ίδιος ο Αντριου επέμενε στο θέμα αυτό.

Μόνο τα ποζιτρονικά τμήματα του εγκεφάλου του έμεναν ανέγγιχτα. Ο Κύριος επέμενε πάνω στο θέμα αυτό.

«Τα νέα μοντέλα δεν είναι τόσο καλά όσο εσύ, Αντρίου», έλεγε. «Τα νέα ρομπότ δεν αξίζουν. Η εταιρία έμαθε να φτιάχνει πιο ακριβή τα τμήματα του εγκεφάλου. Τα νέα ρομπότ δεν κάνουν του κεφαλιού τους. Κάνουν ακριβώς αυτά για τα οποία σχεδιάστηκαν και ποτέ δεν ξεφεύγουν από την πεπατημένη. Εσύ μ' αρέσεις περισσότερο».

«Σας ευχαριστώ, Κύριε».

«Κι αυτό οφείλεται σε εσένα, Αντρίου, μην το ξεχνάς. Είμαι σίγουρος ότι ο Μάνσκυ σταμάτησε την παραγωγή εγκεφάλων με γενικές γνώσεις μόλις γνώρισε εσένα. Δεν του άρεσε το απρόβλεπτο. Ξέρεις πόσες φορές σε ζήτησε πίσω ώστε να μπορέσει να σε μελετήσει; Εννιά φορές! Όμως, δεν σε έδωσα. Και τώρα που πήρε σύνταξη, θα ησυχάσουμε».

Όσο περνούσε ο καιρός, τα μαλλιά του Κυρίου αραίωναν και άσπριζαν και το πρόσωπό του έκανε σακούλες, ενώ, αντίθετα, ο Αντριου έδειχνε να βρίσκεται σε πολύ καλύτερη κατάσταση σε σχέση με την εποχή που πάτησε για πρώτη φορά το πόδι του στο σπίτι της οικογένειάς. Η Κυρία βρισκόταν σε μία παροικία καλλιτεχνών κάπου στην Ευρώπη και η Δεσποινίς παρίστανε την ποιήτρια στη Νέα Υόρκη. Έστελναν γράμματα, βέβαια, αλλά σπανίως. Η Μικρή Δεσποινίς είχε παντρευτεί και ζούσε εκεί κοντά. Έλεγε πως δεν ήθελε να αφήσει τον Αντριου. Όταν γεννήθηκε ο γιος της, ο Μικρός Κύριος, επέστρεψε στον Αντριου να ταΐσει το μωρό με το μπιμπερό.

Με τη γέννηση του εγγονού, ο Αντριου ένιωσε ότι ο Κύριος είχε βρει τελικά κάποιον που θα αναπλήρωνε αυτούς που είχαν φύγει. Επομένως, δεν θα ήταν και τόσο κακό να του ζητούσε τη χάρη που είχε κατά νου.

«Κύριε, ήταν πολύ ευγενικό από μέρους σας που μου επιτρέψατε να ξοδεύω τα χρήματά μου όπως εγώ ήθελα».

«Μα τα χρήματα ήταν δικά σου, Αντρίου».

«Μόνον επειδή το θελήσατε εσείς, Κύριε. Δεν νομίζω ότι ο νόμος θα σας εμπόδιζε να κρατήσετε όλα τα χρήματα».

«Ο νόμος Δε θα μπορούσε να με πείσει να κάνω μια αδικία, Αντρίου».

«Παρά τα τόσα έξοδα και τους φόρους, έχω περίπου εξακόσιες χιλιάδες δολάρια, Κύριε».

«Το ξέρω, Αντρίου».

«Θέλω να σας τα δώσω, Κύριε».
«Δεν θα τα πάρω, Αντρίου»
«Σαν αντάλλαγμα για κάτι που μπορείτε να μου δώσετε, Κύριε».
«Μπα; Και τι είναι αυτό που μπορώ να σου δώσω, Αντρίου;»
«Την ελευθερία μου, Κύριε».
«Την...»
«Θα ήθελα να αγοράσω την ελευθερία μου, Κύριε».

6. Δεν ήταν και πολύ εύκολο. Ο Κύριος κοκκίνησε και είπε, «Για όνομα του Θεού!» Ύστερα έκανε μεταβολή κι απομακρύνθηκε αγέρωχα.

Τελικά, η Μικρή Δεσποινίς του γύρισε τα μυαλά, με τρόπο απότομο και μάλιστα μπροστά στον Αντρίου. Για τριάντα χρόνια κανείς στην οικογένεια δεν δίστασε ποτέ να μιλήσει μπροστά στον Αντρίου, ανεξάρτητα αν το θέμα της συζήτησης τον αφορούσε. Δεν ήταν παρά ένα ρομπότ.

«Δε μου λες, Μπαμπά, γιατί το παίρνεις σαν προσωπική προσβολή; Δεν πρόκειται να φύγει. Θα εξακολουθήσει να μένει εδώ. Θα εξακολουθήσει να είναι πιστός. Δεν μπορεί να κάνει αλλιώς. Έτσι είναι φτιαγμένος. Το μόνο που θέλει είναι μια λέξη. Θέλει να λέγεται ελεύθερος. Τόσο φοβερό είναι αυτό; Δεν έχει κερδίσει αυτό το δικαίωμα; Σε πληροφορώ ότι το συζητούσα μαζί του εδώ και πολλά χρόνια!»

«Τι έκανε λέει;» Το συζητούσε μαζί του εδώ και πολλά χρόνια;»

«Μάλιστα. Και το ανέβαλε συνεχώς επειδή φοβόταν μήπως σε πληγώσει. Εγώ τον έβαλα να σου το πει».

«Δεν έχει ιδέα τι σημαίνει ελευθερία. Δεν είναι παρά ένα ρομπότ».

«Μπαμπά, δεν τον ξέρεις. Έχει διαβάσει τα πάντα στη βιβλιοθήκη. Δεν ξέρω τι νιώθει μέσα του, όπως δεν ξέρω τι νιώθεις εσύ μέσα σου. Αν του μιλήσεις, θα ανακαλύψεις ότι αντιδρά στις διάφορες αφηρημένες έννοιες με τον ίδιο τρόπο που αντιδρούμε εμείς οι δυο. Έχει σημασία τίποτα άλλο; Αν οι αντιδράσεις κάποιου μοιάζουν με τις δικές σου, τι άλλο μπορείς να ζητήσεις;»

«Η δικαιοσύνη δεν θα συμφωνήσει με αυτή την άποψη», είπε θυμωμένα ο Κύριος. Για άκουσέ με εσύ!» Στράφηκε προς το μέρος του Αντρίου, αγριεύοντας τη φωνή του. «Δεν μπορώ να σου δώσω την ελευθερία σου παρά μόνο νομίμως. Αν η υπόθεση πάει στα

δικαστήρια, όχι μόνο δεν θα κερδίσεις την ελευθερία σου, αλλά κι η δικαιοσύνη θα πληροφορηθεί επισήμως την ύπαρξη του λογαριασμού σου στην Τράπεζα. Θα σου πουν ότι ένα ρομπότ δεν έχει δικαίωμα να κερδίζει χρήματα. Αξίζει τον κόπο να χάσεις τα χρήματά σου για μια ανοησία;»

«Η ελευθερία δεν έχει τίμημα, Κύριε», είπε ο Αντριου. «Ακόμα κι η ελπίδα της ελευθερίας αξίζει τα χρήματα αυτά».

7. Τα πράγματα έδειχναν ότι το δικαστήριο θα συμεριζόταν την άποψη πως η ελευθερία δεν είχε τίμημα και θα αποφάσιζε πως κανένα ρομπότ δεν μπορεί να αγοράσει την ελευθερία του με οποιοδήποτε τίμημα, οσοδήποτε μεγάλο.

Ο περιφερειακός εισαγγελέας, ο οποίος εκπροσωπούσε αυτούς που προκάλεσαν αυτή την ταξική δίκη με σκοπό να μη δοθεί στον Αντριου η ελευθερία του, δήλωσε: «Η λέξη «ελευθερία» δεν έχει καμία σημασία προκειμένου για ένα ρομπότ. Μόνο ένα ανθρώπινο πλάσμα μπορεί να είναι ελεύθερο». Το επανέλαβε αρκετές φορές, όποτε του δόθηκε η ευκαιρία, αργά και χτυπώντας ρυθμικά το χέρι του πάνω στο τραπέζι του για να δώσει έμφαση στις λέξεις.

Η Μικρή Δεσποινίς ζήτησε την άδεια να μιλήσει για λογαριασμό του Αντριου.

Έδωσε στο δικαστήριο το πλήρες όνομά της, κι ήταν κάτι που πρώτη φορά άκουγε ο Αντριου: «Παρακαλώ να προσέλθει η Αμάντα Λώρα Μάρτιν Τσάρνυ».

«Ευχαριστώ, Εντιμότατε. Δεν είμαι δικηγόρος και δεν ξέρω να εκφράζομαι σωστά, αλλά αλπίζω ότι θα συγκρατήσετε την ουσία όσων σας πω και δεν θα περιοριστείτε στις λέξεις.

»Κατ' αρχήν πρέπει να αντιληφθούμε τι σημαίνει να είσαι ελεύθερος στην περίπτωση του Αντριου. Κατά κάποιο τρόπο, είναι ελεύθερος. Νομίζω πως έχουν περάσει περισσότερα από είκοσι χρόνια από τότε που κάποιος από την οικογένειά μου, την οικογένεια Μάρτιν, του έδωσε εντολή να κάνει κάτι, επειδή πίστευε πως δεν θα το έκανε μόνος του ο Αντριου. Όπως και να 'χει, όμως, το πράγμα, μπορούμε, αν θέλουμε, να του δώσουμε εντολή - και μάλιστα με άσχημο τρόπο να κάνει οτιδήποτε, μόνο και μόνο επειδή είναι ένα μηχανήμα το οποίο μας ανήκει. Γιατί, άραγε, έχουμε το δικαίωμα να φερόμαστε έτσι, όταν μας έχει υπηρετήσει τόσο καιρό, τόσο πιστά και έχει κερδίσει τόσα χρήματα για λογαριασμό μας; Δεν μας οφείλει τίποτα. Αντιθέτως, εμείς του οφείλουμε.

»Ακόμα κι αν υπήρχε νόμος που να μας απαγορεύει να βάλουμε τον Αντριου να μας υπηρετεί, αυτός θα μας υπηρετούσε εθελοντικά. Το να τον ελευθερώσετε δεν είναι παρά μια κουβέντα, που όμως σημαίνει πολλά γι αυτόν. Θα του πρόσφερε τα πάντα και δεν θα μας κόστιζε τίποτα».

Για μερικές στιγμές ο δικαστής προσπάθησε να πνίξει ένα χαμόγελο.

«Καταλαβαίνω την άποψή σας, κυρία Τσάρνυ. Το γεγονός είναι πως δεν υπάρχει νόμος για το ζήτημα που έχει ανακύψει, ούτε δεδικασμένο. Από την άλλη μεριά, υπάρχει το άγραφο αξίωμα πως μόνο ο άνθρωπος δικαιούται να απολαμβάνει το αγαθό της ελευθερίας. Μπορώ να δημιουργήσω σε αυτό το δικαστήριο ένα καινούριο νόμο, ο οποίος είναι δυνατό να προσβληθεί σε ανώτερο δικαστήριο. Αλλά δεν μπορώ να αγνοήσω αυτό το αξίωμα. Επιτρέψτε μου να μιλήσω με το ρομπότ. Αντριου!»

«Μάλιστα, Εντιμότητα».

Ήταν η πρώτη φορά που ο Αντριου μιλούσε στο δικαστήριο, κι ο δικαστής έδειξε να εκπλήσσεται από τον ανθρώπινο τόνο της φωνής του.

«Γιατί θέλεις την ελευθερία σου, Αντριου; Τι σημασία έχει αυτό για σένα;»

«Εσείς θα θέλατε να είσαστε σκλάβος, Εντιμότητα;» ρώτησε ο Αντριου.

«Μα δεν είσαι σκλάβος. Από όσα μου έδωσαν να καταλάβω είσαι ένα θαυμάσιο ρομπότ, ένα ρομπότ αυθεντία που είναι ικανό να εκφράζεται καλλιτεχνικά με απaráμιλλο τρόπο. Τι περισσότερο θα έκανες αν ήσουν ελεύθερος;»

«Δεν νομίζω ότι θα έκανα τίποτα περισσότερο, Εντιμότητα, αλλά θα το έκανα με μεγαλύτερη χαρά. Ειπώθηκε σε αυτή την αίθουσα ότι μόνο ένα ανθρώπινο πλάσμα μπορεί να είναι ελεύθερο. Νομίζω ότι μόνον όποιος θέλει την ελευθερία μπορεί να είναι ελεύθερος. Και εγώ τη θέλω την ελευθερία».

Αυτή η δήλωση του Αντριου έπεισε το δικαστή. Η φράση - κλειδί στην απόφαση που εξέδωσε ήταν, «Δεν είναι δίκαιο να αρνούμεθα την ελευθερία σε οποιοδήποτε αντικείμενο, το οποίο διαθέτει μυαλό ικανό να συλλάβει το νόημα της λέξης και επιθυμεί την ελευθερία του».

Τελικά, η απόφαση εγκρίθηκε από το Παγκόσμιο Δικαστήριο.

8. Ο Κύριος ήταν δυσαρεστημένος κι ο άγριος τόνος της φωνής του έκανε τον Αντριου να αισθάνεται πως θα πάθει βραχυκύκλωμα. «Δεν τα θέλω τα αναθεματισμένα σου λεφτά, Αντριου. Θα τα πάρω μόνο και μόνο γιατί διαφορετικά δεν θα νιώθεις ελεύθερος. Από δω και μπρος, μπορείς να επιλέγεις μόνος σου τις δουλειές σου και να τις κάνεις όπως σου αρέσει. Δεν θα σου δώσω εντολές, εκτός από μία: Κάνε ότι σου αρέσει. Παρ' όλα αυτά, σύμφωνα με την απόφαση του δικαστηρίου, εξακολουθώ να είμαι υπεύθυνος για σένα. Ελπίζω να το καταλαβαίνεις».

Το διέκοψε η Μικρή Δεσποινίς. «Μην εκνευρίζεσαι, Μπαμπά. Σιγά την ευθύνη. Ξέρεις πολύ καλά πως δεν θα χρειαστεί να κάνεις τίποτα. Οι Τρεις Νόμοι εξακολουθούν να ισχύουν».

«Τότε πως συμβαίνει να είναι ελεύθερος;»

«Μα και τα ανθρώπινα πλάσματα έχουν κάποιους νόμους οι οποίοι ελέγχουν τις πράξεις του, Κύριε», απάντησε ο Αντριου.

«Δεν πρόκειται να ανοίξω κουβέντα μαζί σου». Ο Κύριος βγήκε από το δωμάτιο κι από εκείνη την ημέρα ο Αντριου τον έβλεπε σπάνια.

Η Μικρή Δεσποινίς τον επισκεπτόταν τακτικά στο μικρό σπίτι που είχε χτιστεί γι αυτόν. Δεν διέθετε κουζίνα, βέβαια, ούτε λουτρό. Είχε δύο δωμάτια. Το ένα χρησίμευε για βιβλιοθήκη και το άλλο ήταν ένας συνδυασμός αποθήκης και εργαστηρίου. Ο Αντριου έπαιρνε πολλές παραγγελίες και σαν ελεύθερο ρομπότ εργαζόταν σκληρότερα από πριν, μέχρι που ξεπλήρωσε το σπίτι και του δόθηκαν οι τίτλοι ιδιοκτησίας.

Μια μέρα τον επισκέφτηκε ο Μικρός Κύριος, ή μάλλον ο Τζωρτζ. Ο Μικρός Κύριος επέμενε πάνω σε αυτό μετά την απόφαση του δικαστηρίου. «Ένα ελεύθερο ρομπότ δεν αποκαλεί κανέναν Μικρό Κύριο», του είχε πει ο Τζωρτζ. «Εγώ σε λέω Αντριου. Πρέπει, λοιπόν, να με λες κι εσύ Τζωρτζ».

Η επιθυμία του εκφράστηκε σαν διαταγή, κι έτσι ο Αντριου άρχισε να τον λέει Τζωρτζ, αλλά η Μικρή Δεσποινίς παρέμεινε Μικρή Δεσποινίς.

Μια μέρα ο Τζωρτζ ήρθε μόνος του, για να του πει ότι ο Κύριος πέθαινε. Η Μικρή Δεσποινίς βρισκόταν κοντά του, αλλά ο Κύριος ήθελε και τον Αντριου.

Η φωνή του Κυρίου ήταν ακόμη δυνατή, αν και ο ίδιος έδειχνε αδύναμος. Με μεγάλη προσπάθεια κατάφερε να σηκώσει το χέρι του.

«Αντριου», είπε, «Αντριου... σταμάτα να με βοηθάς, Τζωρτζ. Δεν είμαι ανάπηρος, απλώς πεθαίνω, Αντριου, ήθελα να σου πω ότι χαίρομαι που είσαι ελεύθερος».

Ο Αντριου δεν ήξερε τι να πει. Ποτέ άλλοτε δεν είχε βρεθεί κοντά σε ετοιμοθάνατο, αλλά γνώριζε ότι σταματούσε η λειτουργία των ανθρώπων. Ήταν μια ακούσια και αναπόφευκτη αποσυναρμολόγηση των ανθρωπίνων πλασμάτων και δεν του ερχόταν στο μυαλό να πει κάτι που να ταιριάζει στην περίπτωση. Το μόνο που μπορούσε να κάνει είναι να στέκεται δίπλα στο κρεβάτι του ετοιμοθάνατου, απόλυτα ακίνητος κι αμίλητος.

Όταν όλα τελείωσαν, η Μικρή Δεσποινίς του είπε, «Μπορεί να μην ήταν φιλικός απέναντί σου, Αντριου, αλλά ήταν γέρος και τον πείραξε πολύ το γεγονός ότι ήθελες την ελευθερία σου».

Ξαφνικά, ο Αντριου βρήκε τις λέξεις που ταίριαζαν στην περίπτωση. «Δεν θα ήμουν ποτέ ελεύθερος χωρίς αυτόν, Μικρή Δεσποινίς».

9. Ο Αντριου άρχισε να φοράει ρούχα μετά το θάνατο του Κυρίου. Έκανε την αρχή με ένα παλιό παντελόνι, ένα παντελόνι που του έδωσε ο Τζωρτζ.

Ο Τζωρτζ είχε παντρευτεί και ασκούσε το επάγγελμα του δικηγόρου. Εργαζόταν στο γραφείο του Φάινγκολντ. Ο γερο-Φάινγκολντ είχε πεθάνει εδώ και πολύ καιρό, αλλά το γραφείο του το είχε αναλάβει η κόρη του. Τελικά, η ονομασία του Οίκου έγινε «Φάινγκολντ και Μάρτιν». Ακόμα κι όταν η κόρη του Φάινγκολντ πήρε σύνταξη, η ονομασία παρέμεινε η ίδια. Ο Αντριου φόρεσε για πρώτη φορά ρούχα την εποχή που το όνομα Μάρτιν προστέθηκε στην επωνυμία του Οίκου.

Ο Τζωρτζ προσπάθησε να κρύψει ένα χαμόγελο όταν είδε τον Αντριου να προσπαθεί να φορέσει το παντελόνι, αλλά δεν κατάφερε να ξεγελάσει τα μάτια του Αντριου. Ο Τζωρτζ έδειξε στον Αντριου πώς να ανοίξει το παντελόνι και πώς να το φορέσει. Του έκανε μια μικρή επίδειξη με το δικό του παντελόνι, αλλά ο Αντριου καταλάβαινε πως θα του έπαιρνε αρκετό καιρό μέχρι να συνηθίσει να κάνει αυτές τις κινήσεις.

«Γιατί θέλεις να φοράς παντελόνια, Αντριου; Το σώμα σου είναι τόσο όμορφο και λειτουργικό που είναι κρίμα να το καλύψεις, αφού έτσι και αλλιώς δεν κρυώνεις, ούτε υπάρχει θέμα σεμνότητας. Εξάλλου, το ύφασμα δεν ταιριάζει με το μέταλλο».

Ο Αντριου τα έχασε. «Και τα ανθρώπινα σώματα είναι όμορφα και λειτουργικά, Τζωρτζ. Γιατί τα σκεπάζετε;»

«Για ζεστασιά, για καθαριότητα, για προστασία, για στόλισμα. Τίποτα από αυτά δεν σε αφορά».

«Αισθάνομαι γυμνός χωρίς ρούχα. Αισθάνομαι διαφορετικός, Τζωρτζ», απάντησε ο Αντριου.

«Διαφορετικός! Μα. Αντριου, τώρα πια υπάρχουν εκατομμύρια ρομπότ στη Γη. Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή, στην περιοχή τη δική μας τα ρομπότ είναι περίπου όσοι και οι άνθρωποι».

«Το ξέρω Τζωρτζ. Υπάρχουν ρομπότ που κάνουν όλων των ειδών τις δουλειές».

«Και κανένα δε φοράει ρούχα».

«Αλλά και κανένα δεν είναι ελεύθερο, Τζωρτζ».

Ο Αντριου πλούτιζε τη γκαρνταρόμπα του σιγά - σιγά. Τον συγκρατούσε το χαμόγελο του Τζωρτζ και οι ματιές των ανθρώπων που έρχονταν να του αναθέσουν κάποια δουλειά.

Μπορεί να ήταν ελεύθερος, αλλά, μέσα του, ήταν εγκατεστημένο ένα λεπτομερές πρόγραμμα που είχε σχέση με τη συμπεριφορά του απέναντι στους ανθρώπους και δεν τολμούσε να προχωρήσει με μεγάλα βήματα. Μια ανοιχτή αποδοκιμασία της διαγωγής του θα τον γύριζε αρκετούς μήνες πίσω. Δεν αποδέχονταν όλοι το γεγονός ότι ήταν ελεύθερος. Δεν μπορούσε, βέβαια, να νιώσει μνησικακία, αλλά όσες φορές το σκεφτόταν του ήταν δύσκολο να δουλέψει. Απόφευγε να φορέσει ρούχα - ή τουλάχιστον πολλά ρούχα - όταν περίμενε την επίσκεψη της Μικρής Δεσποινίδας. Είχε γεράσει πια και έφευγε συχνά για θερμότερα κλίματα, αλλά, όταν γύριζε, το πρώτο πράγμα που έκανε ήταν να τον επισκεφτεί.

Ύστερα από κάποια επίσκεψή της, ο Τζωρτζ του είπε θλιμμένα. «Μου την έφερε, Αντριου. Του χρόνου θα βάλω υποψηφιότητα για τη Βουλή. Μου λέει ότι το μήλο πρέπει να πέσει κάτω από τη μηλιά».

«Το μήλο κάτω από τη μηλιά», επανέλαβε ο Αντριου, χωρίς να καταλαβαίνει.

«Εννοώ ότι εγώ, ο Τζωρτζ, το μήλο, πρέπει να μοιάσω της μηλιάς, δηλαδή του παππού μου, ο οποίος ήταν κάποτε βουλευτής».

«Κάτι τέτοιο θα ήταν ευχάριστο, Τζωρτζ, αν ο Κύριος εξακολουθούσε να είναι...» Σταμάτησε για μια στιγμή, μη ξέροντας πώς να συνεχίσει, «... να βρίσκεται σε λειτουργία». Καταλάβαινε όμως ότι η λέξη δεν ταίριαζε.

«Αν ήταν ζωντανός», είπε ο Τζωρτζ. «Έχεις δίκιο. Μου λείπει και μένα το γέρικο τέρας».

Ο Αντριου σκεφτόταν συχνά αυτή τη συνομιλία. Είχε προσέξει πόσο ελλιπές ήταν το λεξιλόγιο του όταν συζητούσε με το Τζωρτζ. Αισθανόταν ότι η γλώσσα είχε αλλάξει από την εποχή που τον κατασκεύασαν και εγκατέστησαν στη μνήμη του ένα ορισμένο λεξιλόγιο. Παρόλα αυτά, ο Τζωρτζ χρησιμοποιούσε στην ομιλία του εκφράσεις καθημερινές, σε αντίθεση με τον Κύριο και τη Μικρή Δεσποινίδα. Γιατί άραγε είχε αποκαλέσει τέρας τον Κύριο, αφού η λέξη αυτή δεν του ταίριαζε; Ο Αντριου δεν μπορούσε να στραφεί στα βιβλία του για να βρει κάποια απάντηση στα ερωτήματά του. Ήταν βιβλία παλιά και τα περισσότερα είχαν σχέση με την ξυλογλυπτική, την τέχνη και το σχεδιασμό επίπλων. Δεν είχε κανένα σχετικό με τις συνήθειες των ανθρώπων.

Τελικά αποφάσισε να ψάξει να βρει τα βιβλία που του χρειαζόνταν. Και, σαν ελεύθερο ρομπότ, θεώρησε ότι δεν έπρεπε να τα ζητήσει από το Τζωρτζ. Θα πήγαινε στην πόλη και θα τα έβρισκε στη βιβλιοθήκη. Ήταν μια θριαμβική απόφαση κι αισθάνθηκε την ηλεκτρική του τάση να ανεβαίνει, τόσο που αναγκάστηκε να βάλει σε λειτουργία ένα πηνίο μείωσης της τάσης.

Φόρεσε κοστούμι και πέρασε στο γιλέκο του μια αλυσίδα από ξύλο. Θα προτιμούσε μίαν άλλη από γυαλιστερό πλαστικό, αλλά ο Τζωρτζ του είχε πει ότι το ξύλο ταίριαζε περισσότερο κι ότι το βερνικωμένο ξύλο του κέδρου ήταν καλύτερο από το πλαστικό.

Είχε απομακρυνθεί καμιά εκατοστή βήματα από το σπίτι, αλλά υποχρεώθηκε να σταματήσει λόγω υπερθέρμανσης της αντίστασής του. Έθεσε εκτός λειτουργίας το πηνίο και βλέποντας ότι εξακολουθούσε να μην αισθάνεται καλά, γύρισε σπίτι, έγραψε με καθαρά γράμματα σε ένα κομμάτι χαρτί, «Πάω στη βιβλιοθήκη», και το άφησε πάνω στο πάγκο του, σε σημείο που θα το έβλεπε οποιοσδήποτε έμπαινε στο δωμάτιο.

10. Ο Αντριου δεν κατάφερε να φτάσει στη βιβλιοθήκη.

Είχε μελετήσει το χάρτη. Είχε μάθει το δρόμο, αλλά όχι και τα σημάδια του. Τα σημάδια που έβλεπε γύρω του δεν έμοιαζαν με τα σύμβολα που είχε δει στο χάρτη και δίσταζε να προχωρήσει. Σκέφτηκε ότι κάπου θα έκανε λάθος γιατί όλα του φαινονταν ξένα.

Ένα άλλο ρομπότ πέρασε δίπλα του, αλλά όταν αποφάσισε να το ρωτήσει για το δρόμο που έπρεπε να ακολουθήσει, το ρομπότ είχε εξαφανιστεί. Ένα όχημα τον προσπέρασε αλλά δεν σταμάτησε.

Ο Αντριου έμεινε στη θέση του αναποφάσιστος, δηλαδή τελείως ακίνητος, βλέποντας λίγο πιο πέρα δύο ανθρώπινα πλάσματα.

Τους είδε να αλλάζουν πορεία και να 'ρχονται προς το μέρος του. Μέχρι εκείνη τη στιγμή τους άκουγε που μιλούσαν δυνατά. Τώρα όμως ήταν αμίλητοι. Στα πρόσωπά τους είχαν μια έκφραση που ο Αντριου τη συνέδεε με την ανθρώπινη αβεβαιότητα. Και ήταν νέοι, αλλά όχι παιδιά. Γύρω στα είκοσι. Ποτέ του δεν κατάφερε να καθορίσει την ηλικία ενός ανθρώπου.

«Θα μπορούσατε να μου δείξετε το δρόμο για τη βιβλιοθήκη, κύριοι;»

Ο ένας από αυτούς, ο πιο ψηλός, του οποίου το ψηλό καπέλο τον έδειχνε αλλόκοτα ψηλότερο, είπε, όχι στον Αντριου, αλλά στο σύντροφό του, «Είναι ένα ρομπότ».

Ο άλλος είχε χοντρή μύτη και βλέφαρα που έπεφταν βαριά πάνω από τα μάτια του, Είπε, όχι στον Αντριου, αλλά στον πρώτο, «Φοράει και ρούχα».

Ο ψηλός κροτάλισε τα δάχτυλά του. «Είναι το ελεύθερο ρομπότ. Έχουν ένα ρομπότ στο παλιό σπίτι των Μάρτιν που δεν ανήκει σε κανένα. Για ποιο λόγο, άλλωστε, θα φορούσε ρούχα;»

«Ρώτησέ το», είπε αυτός με τη χοντρή μύτη.

«Είσαι το ρομπότ των Μάρτιν;» ρώτησε ο ψηλός.

«Είμαι ο Αντριου Μάρτιν, κύριε», απάντησε ο Αντριου.

«Καλώς. Βγάλε τα ρούχα σου. Τα ρομπότ δε φοράνε ρούχα».

Στράφηκε στον άλλο, «Είναι αηδιαστικό, Κοίταξέ τον!»

Ο Αντριου δίστασε. Είχε να ακούσει πολύ καιρό διαταγή σε αυτόν τον τόνο και για μια στιγμή, πίστεψε ότι τα κυκλώματα του Δευτέρου Νόμου θα πάθαιναν βραχυκύκλωμα.

Ο ψηλός επανέλαβε, «Βγάλε τα ρούχα σου. Σε διατάζω».

Αργά, ο Αντριου άρχισε να βγάζει τα ρούχα του.

«Αφησέ τα κάτω», είπε ο ψηλός.

Ο μυταράς είπε, «Αφού δεν ανήκει σε κανένα, θα μπορούσαμε να το πάρουμε εμείς».

«Και βέβαια», είπε ο ψηλός, «εξ άλλου, ποιος θα έφερνε αντίρρηση σε ότι κάναμε; Δεν καταστρέφουμε την ιδιοκτησία κανενός». Στράφηκε στον Αντριου. «Στάσου με το κεφάλι κάτω και τα πόδια ψηλά».

«Μα το κεφάλι δεν είναι για ...» άρχισε να λέει ο Αντριου.

«Σε διατάζω. Αν δεν ξέρεις πώς να το κάνεις, προσπάθησε».

Ο Αντριου δίστασε για μιαν ακόμα φορά, κι ύστερα έγειρε το σώμα του για να ακουμπήσει το κεφάλι του στο έδαφος. Προσπάθησε να σηκώσει τα πόδια του, αλλά σωριάστηκε με πάταγο.

Ο ψηλός του είπε, «Μείνε εκεί που είσαι». Και είπε στον άλλο, «Μπορούμε να το διαλύσουμε. Έχεις διαλύσει ποτέ ρομπότ;»

«Θα μας αφήσει;»

«Μπορεί να μας εμποδίσει;»

Αν τον διέταζαν με έντονο τρόπο να μην τους αντισταθεί, ο Αντριου δεν είχε τρόπο να τους εμποδίσει. Ο Δεύτερος Νόμος είχε προτεραιότητα απέναντι στον Τρίτο Νόμο που αναφερόταν στην αυτοπροστασία. Οπωσδήποτε, δεν μπορούσε να υπερασπιστεί τον εαυτό του χωρίς να τους πληγώσει, κι αυτό σήμαινε πως θα παρέβαινε τον Πρώτο Νόμο. Κάνοντας αυτή τη σκέψη, αισθάνθηκε όλα τα κινητήρια κυκλώματά του να συσπώνονται και τον έπιασε τρόμος.

Ο Ψηλός τον πλησίασε και τον έσπρωξε με το πόδι. «Είναι βαρύς. Νομίζω πως θα χρειαστούμε εργαλεία για να κάνουμε τη δουλειά».

Ο μυταράς είπε, «Θα μπορούσαμε να τον διατάξουμε να διαλύσει μόνος του το σώμα του. Θα είχε πλάκα».

«Ναι», είπε σκεφτικά ο ψηλός, «αλλά πρέπει να τον βγάλουμε από το δρόμο. Αν φανεί κανείς...»

Αργησαν να το σκεφτούν. Κάποιος ερχόταν, κι αυτός ήταν ο Τζωρτζ. Αν και πεσμένος στο έδαφος, ο Αντριου τον είχε δει. Θα ήθελε να του δώσει κάποιο σινιάλο, αλλά η τελευταία εντολή που είχε πάρει ήταν, «Μείνε εκεί που είσαι!»

Ο Τζωρτζ έτρεχε, κι έφτασε στον τόπο του επεισοδίου λαχανιασμένος. Οι δύο νεαροί οπισθοχώρησαν λίγο και περίμεναν.

«Τι συμβαίνει, Αντριου;» ρώτησε ο Τζωρτζ γεμάτος ανησυχία.

Ο Αντριου απάντησε, «Είμαι καλά Τζωρτζ».

«Τότε σήκω πάνω. Τι έπαθαν τα ρούχα σου;»

«Δικό σου είναι το ρομπότ, φίλε;» ρώτησε ο ψηλός.

Ο Τζωρτζ του απάντησε θυμωμένα. «Δεν είναι κανενός. Τι έγινε εδώ;»

«Του ζητήσαμε ευγενικά να βγάλει τα ρούχα του. Εσένα τι σε νοιάζει, αφού δεν είναι δικό σου;»

Ο Τζωρτζ στράφηκε στον Αντριου. «Τι σου έκαναν, Αντριου;»

«Είχαν σκοπό να με διαλύσουν. Ήταν έτοιμοι να με μεταφέρουν σε ένα ήσυχο μέρος και να με διατάξουν με αποσυναρμολογήσω το σώμα μου».

Ο Τζωρτζ κοίταξε τους δυο νεαρούς και το σαγόνι του έτρεμε.

Οι δυο νεαροί έμειναν στη θέση τους. Χαμογελούσαν.

Ο ψηλός είπε εύθυμα, «Τι θα μας κάνεις, χοντρούλη; Θα μας δείρεις;»

Ο Τζωρτζ απάντησε, «Όχι δεν χρειάζεται, Αυτό το ρομπότ έζησε με την οικογένεια μου περισσότερο από εβδομηνταπέντε χρόνια. Μας γνωρίζει και μας εκτιμά περισσότερο από οποιονδήποτε άλλον άνθρωπο. Θα του πω ότι εσείς οι δύο απειλείτε τη ζωή μου και ότι σκοπεύετε να με σκοτώσετε. Θα του ζητήσω να με προστατέψει. Αν πρόκειται να διαλέξει ανάμεσα σε σας και σε μένα, σας διαβεβαιώ ότι θα προτιμήσει εμένα. Μήπως έχετε ιδέα τι θα πάθετε όταν σας επιτεθεί;»

Οι δυο νεαροί, ανήσυχοι, οπισθοχώρησαν ελαφρά.

Ο Τζωρτζ είπε άγρια, «Αντριου, αυτοί οι δύο θέλουν να μου κάνουν κακό και βρίσκομαι σε κίνδυνο. Πήγαινε κατά πάνω τους!»

Ο Αντριου υπάκουσε, κι οι δυο νεαροί δεν περίμεναν να δουν τι θα κάνει. Το 'βαλαν στα πόδια.

«Εντάξει, Αντριου, ησύχασε», είπε ο Τζωρτζ. Φαινόταν εκνευρισμένος. Είχε περάσει την ηλικία που θα μπορούσε να αντιμετωπίσει το ενδεχόμενο να τσακωθεί με ένα νεαρό, πόσο μάλλον με δύο.

«Δεν θα μπορούσα να τους χτυπήσω, Τζωρτζ. Καταλάβαινα πως δεν θα σου επιτεθούν».

«Δεν σε διέταξα να τους επιτεθείς. Απλώς, σου είπα να πας καταπάνω τους. Τα υπόλοιπα τα ανέλαβε ο φόβος τους».

«Πως είναι δυνατό να φοβούνται τα ρομπότ;»

«Είναι μια αρρώστια της ανθρωπότητας, που δεν έχει θεραπευτεί ακόμα. Μη σε απασχολεί αυτό. Τι διάολο γύρευες εδώ, Αντριου; Ευτυχώς που βρήκα το σημείωμά σου. Λίγο πριν σας δω ήμουν έτοιμος να γυρίσω πίσω και να πάω να νοικιάσω ένα ελικόπτερο. Πως σου κατέβηκε να πας στη βιβλιοθήκη; Θα σου έδινα εγώ όσα βιβλία χρειαζόσουν».

«Είμαι...» άρχισε ο Αντριου.

«Ελεύθερο ρομπότ. Καλά, καλά. Τι ήθελες από τη βιβλιοθήκη;»

«Θέλω να μάθω περισσότερα για τους ανθρώπους, για τον κόσμο, για όλα. Και για τα ρομπότ, Τζωρτζ. Θέλω να γράψω μια ιστορία για τα ρομπότ».

Ο Τζωρτζ τον αγκάλιασε από τους ώμους. «Έλα πάμε σπίτι. Μάζεψε τα ρούχα σου. Ξέρεις, Αντριου, υπάρχουν εκατομμύρια βιβλία που ασχολούνται με την ρομποτική και όλα περιλαμβάνουν την ιστορία της επιστήμης αυτής. Ο κόσμος έχει αρχίσει να βαριέται και τα ρομπότ και τα βιβλία που αναφέρονται στα ρομπότ».

Ο Αντριου κούνησε το κεφάλι του, μια ανθρώπινη κίνηση που είχε υιοθετήσει κι ο ίδιος. «Δεν εννοώ μια ιστορία της ρομποτικής, Τζωρτζ. Εννοώ μια ιστορία των ρομπότ, γραμμένη από ένα ρομπότ. Θέλω να εξηγήσω πως ένωσαν τα ρομπότ για όσα έχουν γίνει από την εποχή που άρχισαν να εργάζονται και να ζουν στη Γη».

Ο Τζωρτζ ανασήκωσε τα φρύδια του, αλλά δεν είπε τίποτα.

11. Η Μικρή Δεσποινίς μπορεί να είχε κλείσει τα ογδονταριά της χρόνια, αλλά δεν της έλειπαν ούτε η ενεργητικότητα ούτε η αποφασιστικότητα. Χειρονομούσε με το μπαστούνι της συχνότερα από όσο το χρησιμοποιούσε για να περπατάει.

Ακουσε το περιστατικό και βγήκε κυριολεκτικά από τα ρούχα της. «Τζωρτζ, αυτό που συνέβη είναι φοβερό. Ποιοι ήταν αυτοί οι νεαροί κακούργοι;»

«Δεν ξέρω. Τι σημασία μπορεί να έχει αυτό; Στο κάτω - κάτω δεν προξένησαν καμιά ζημιά».

«Θα μπορούσαν, όμως. Είσαι δικηγόρος, Τζωρτζ. Και το ότι είσαι καλά αποκαταστημένος οφείλεται αποκλειστικά στο ταλέντο του Αντριου. Τα χρήματα που αυτός κέρδισε αποτελούν τη βάση όλης μας της περιουσίας. Βοηθάει στη συνέχιση αυτής της οικογένειας και δεν θα επιτρέψω να του συμπεριφέρονται σα να ήταν κανένα κουρδιστό παιχνίδι».

«Τι θες να κάνω, Μητέρα;»

«Είπα προηγουμένως πως είσαι δικηγόρος. Δεν προσέχεις τι σου λέω; Αύριο θα καταθέσεις μια αγωγή και θα υποχρεώσεις τα περιφερειακά δικαστήρια να εκδώσουν αποφάσεις που να θεμελιώνουν τα δικαιώματα των ρομπότ, κι ύστερα θα βάλεις τη Βουλή να περάσει τους αναγκαίους νόμους. Αν χρειαστεί, πήγαινε την υπόθεση μέχρι το Παγκόσμιο Δικαστήριο. Έχε υπ' όψη σου πως θα σε παρακολουθώ και δεν θα ανεχτώ τεμπελιές».

«Μιλούσε σοβαρά, κι έτσι, αυτό που άρχισε σαν μια μεθόδευση καθησυχασμού της φοβερής γηραιάς κυρίας, κατέληξε σε ένα περίπλοκο ζήτημα με πολλές νομικές δυσκολίες. Ο Τζωρτζ, σαν αρχαιότερος συνεταίρος του Οίκου Φάινγκολντ και Μάρτιν, κατέστρωσε το σχέδιο. Αλλά άφησε το πρακτικό μέρος της δουλειάς στους νεότερους συνεργάτες του και, μάλιστα, μεγάλο μέρος αυτής της δουλειάς ανέθεσε στο γιο του τον Πωλ, ο οποίος είχε γίνει μέλος του δικηγορικού Οίκου και ανέφερε κάθε μέρα στη γιαγιά του σχετικά με την πορεία της υπόθεσης. Με τη σειρά της, η Μικρή Δεσποινίς, τα συζητούσε με τον Αντριου.

Αλλά και ο Αντριου είχε μπλεχτεί για τα καλά. Η συγγραφή του βιβλίου του για τα ρομπότ είχε μείνει πίσω, γιατί μελετούσε τα νομικά επιχειρήματα και, μερικές φορές, εξέφραζε μερικές πολύ χρήσιμες απόψεις. «Την ημέρα που μου επιτέθηκαν οι δυο νεαροί, ο Τζωρτζ μου είπε ότι οι άνθρωποι ανέκαθεν φοβούνται τα ρομπότ», είπε μια μέρα. «Αν είναι έτσι, οι δικαστές και οι βουλευτές δεν θα 'χουν καμιά όρεξη να εργαστούν σκληρά προς όφελος των ρομπότ. Δεν θα 'πρεπε να γίνει κάτι προς την κατεύθυνση της κοινής γνώμης;»

Έτσι, λοιπόν, ενώ ο Πωλ συνέχιζε να δίνει τη μάχη του στα δικαστήρια, ο Τζωρτζ ανέλαβε την ενημέρωση του κοινού. Αυτό του έδινε το πλεονέκτημα της ατημελησίας και μάλιστα προχώρησε πέρα από τα καθιερωμένα, φορώντας μοντέρνα και άνετα ρούχα που ο ίδιος τα αποκαλούσε κουρτίνες.

Ο Πωλ τον μάλλωνε, «Πρόσεχε μη μπερδέψεις τα πόδια σου με αυτά τα ρούχα, Μπαμπά».

Κι ο Τζωρτζ απαντούσε άκεφα, «Θα προσπαθήσω».

Μίλησε στο ετήσιο συνέδριο των εκδοτών και, μεταξύ άλλων είπε: «Αν, στηριζόμενοι στο Δεύτερο Νόμο, μπορούμε να απαιτήσουμε από οποιοδήποτε ρομπότ απεριόριστη υπακοή σε όλα τα θέματα, χωρίς όμως να βλάψουν άνθρωπο, τότε, κάθε ανθρώπινο πλάσμα, κάθε ανθρώπινο πλάσμα, έχει μια φοβερή εξουσία απέναντι στα ρομπότ, απέναντι σε κάθε ρομπότ. Και ειδικότερα, αφού ο Δεύτερος Νόμος υπερισχύει του Τρίτου, κάθε ανθρώπινο πλάσμα μπορεί να χρησιμοποιήσει το νόμο της υπακοής για να υπερκεράσει το νόμο της αυτοπροστασίας. Μπορεί, για οποιοδήποτε λόγο ή και τελείως αναίτια, να διατάξει ένα ρομπότ να κάνει κάποια ζημιά στον εαυτό του ή ακόμα και να αυτοκαταστραφεί.

»Είναι δίκαιο αυτό; Θα μεταχειριζόμαστε με τον ίδιο τρόπο ένα ζώο; Ακόμα και ένα άψυχο αντικείμενο, που όμως μας προσφέρει θαυμάσιες υπηρεσίες, δικαιούται να απασχολήσει τη σκέψη μας. Κι ένα ρομπότ δεν είναι αναισθητό, δεν είναι ζώο. Έχει αρκετό μυαλό για να μας μιλάει, για να συνδιαλέγεται μαζί μας, για να αστειεύεται μαζί μας. Μπορούμε να τους αντιμετωπίσουμε σα φίλους, μπορούμε να δουλεύουμε μαζί τους και να μην τους επιτρέπουμε να απολαύσουν μερικά από τα φρούτα της φιλίας και κάποια από τα οφέλη της συνεργασίας;

»Αν ένας άνθρωπος έχει το δικαίωμα να δίνει σε ένα ρομπότ οποιαδήποτε διαταγή που να μην βλάπτει ένα ανθρώπινο ον, θα πρέπει να έχει και την ευπρέπεια να μη δίνει ποτέ εντολή σε ένα ρομπότ που μπορεί να βλάψει ένα ρομπότ, εκτός βέβαια από τις

περιπτώσεις που η ζωή του ανθρώπου βρίσκεται σε κίνδυνο. Η Εξουσία βαδίζει χέρι - χέρι με την υπευθυνότητα' κι αν υπάρχουν για τα ρομπότ Τρεις Νόμοι που προστατεύουν τους ανθρώπους, θα ήταν πολύ να ζητήσω να θεσπιστούν ένας ή δυο νόμοι για τους ανθρώπους οι οποίοι να προστατεύουν τα ρομπότ;»

Ο Αντριου είχε δίκιο. Η μάχη για την ενημέρωση του κοινού, αποτελούσε το κλειδί για να πειστούν τα δικαστήρια και η Βουλή. Τελικά, πέρασε ένας νόμος που θέσπιζε συνθήκες κάτω από τις οποίες απαγορευόταν να δίνονται εντολές που ήταν δυνατόν να βλάψουν ένα ρομπότ. Ο νόμος ήταν ανεπαρκής και οι ποινές που προβλέπονταν για τις παραβιάσεις ήταν μηδαμινές, αλλά η αρχή είχε γίνει. Η τελική έγκριση από την Παγκόσμια Βουλή έφτασε την ημέρα που πέθανε η Μικρή Δεσποινίς.

Δεν ήταν συμπτωματικό. Η Μικρή Δεσποινίς κρατιόταν με νύχια και με δόντια από τη ζωή κατά τη διάρκεια της τελευταίας συνεδρίασης και παραδόθηκε στο θάνατο μόνον όταν έφτασε το μήνυμα της νίκης. Το τελευταίο της χαμόγελο το κράτησε για τον Αντριου. Τα τελευταία της λόγια ήταν, «Ήσουν πολύ καλός μαζί μας, Αντριου». Πέθανε κρατώντας το χέρι του, ενώ ο γιος της, η γυναίκα του και τα παιδιά τους έστεκαν με σεβασμό λίγο πιο πέρα.

12. Ο Αντριου περίμενε υπομονετικά, καθώς το ρομπότ - ρεσεψιονίστας εξαφανίστηκε στο εσωτερικό γραφείο. Ο ρεσεψιονίστας θα μπορούσε να είχε χρησιμοποιήσει την ολογραφική ενδοσυνεννόηση, αλλά, χωρίς αμφιβολία, είχε ενοχληθεί από το γεγονός πως έπρεπε να συνδιαλλαγεί με ένα άλλο ρομπότ και όχι με έναν άνθρωπο.

Που και που, κάποιος έμπαινε στο δωμάτιο για να τον κοιτάξει, αλλά ο Αντριου δεν έκανε καμία προσπάθεια να αποφύγει τα βλέμματά τους. Τους κοίταζε ήρεμα κι αυτοί έστρεφαν τη ματιά τους αλλού.

Κάποια στιγμή, ο Πωλ Μάρτιν βγήκε από το γραφείο. Έδειχνε έκπληκτος, ή τουλάχιστον αυτό κατάλαβε ο Αντριου. Ο Πωλ ήταν έντονα μακιγιαρισμένος, σύμφωνα με τις προσαγές της μόδας προς τα δύο φύλα. Ο Αντριου δεν συμφωνούσε με αυτό το βάψιμο, παρ' όλο που το μακιγιάζ έκανε πιο αδρές τις καμπύλες γραμμές του προσώπου του Πωλ. Εξ άλλου, ήταν σίγουρος πως παλιότερα δεν γίνονταν τέτοια πράγματα.

«Έλα μέσα, Αντριου. Συγγνώμη που σε άφησα να περιμένεις, αλλά είχα να τελειώσω κάτι. Έλα μέσα. Μου είχες πει πως ήθελες να μου μιλήσεις, αλλά δεν κατάλαβα ότι εννοούσες εδώ, στην πόλη».

«Αν είσαι απασχολημένος, Πωλ, μπορώ να περιμένω».

Ο Πωλ έριξε μια ματιά στις σκιές της πλάκας που βρισκόταν στον τοίχο και που χρησίμευε για ρολόι και είπε, «Έχω λίγο χρόνο. Πώς ήρθες;»

«Νοίκιασα ένα αυτοματοκίνητο».

«Κανένα πρόβλημα;» ρώτησε ο Πωλ, και η φωνή του πρόδωσε την ανησυχία του.

«Όχι, ήμουν σίγουρος πως δεν θα αντιμετώπιζα προβλήματα. Τα δικαιώματά μου προστατεύονται από το νόμο».

Ακούγοντας αυτά τα λόγια, ο Πωλ έδειξε ακόμα πιο ανήσυχος. «Αντριου, σου εξήγησα ότι ο νόμος δεν επιβάλλεται, στις περισσότερες τουλάχιστον περιπτώσεις. Κι αν επιμένεις να φοράς ρούχα, θα έχεις προβλήματα, όπως την άλλη φορά».

«Τη μοναδική φορά, Πωλ. Λυπάμαι που δυσσαρεστήθηκες».

«Δες το από την άλλη πλευρά: είσαι ένας ζωντανός θρύλος, Αντριου, κι αξίζεις πάρα πολλά για να διακινδυνεύεις την ακεραιότητά σου. Για πες μου, πως πάει το βιβλίο;»

«Κοντεύω να το τελειώσω, Πωλ. Ο εκδότης είναι ευχαριστημένος».

«Ωραία!»

«Δεν ξέρω αν είναι ευχαριστημένος από το ίδιο το βιβλίο. Νομίζω ότι περιμένει να πουλήσει πολλά αντίτυπα επειδή το βιβλίο έχει γραφτεί από ένα ρομπότ, κι αυτό είναι που τον ευχαριστεί».

«Ανθρώπινη αντίδραση».

«Δεν με πειράζει. Μακάρι να πουληθεί το βιβλίο, γιατί θα πάρω κάποια χρήματα που τα έχω ανάγκη».

«Η γιαγιά σου άφησε...»

«Η Μικρή Δεσποινίς ήταν γενναιόδωρη και είμαι βέβαιος πως μπορώ να υπολογίζω στη βοήθειά της οικογένειας. Αλλά υπολογίζω στα δικαιώματά από την πώληση του βιβλίου για το επόμενο βήμα μου».

«Και ποιο είναι το επόμενο βήμα;»

«Θέλω να συναντήσω τον Επικεφαλής της Επιχείρησης Ρομπότ και Μηχανικών Ανθρώπων των Ενωμένων Πολιτειών. Προσπάθησα να κανονίσω μια συνάντηση μαζί του, αλλά μέχρι τώρα δεν συνεργάστηκε μαζί μου στη συγγραφή του βιβλίου, κι όπως καταλαβαίνεις αυτό δεν με εκπλήσσει».

Ο Πωλ διασκέδαζε. «Το τελευταίο πράγμα που έπρεπε να περιμένεις ήταν η συνεργασία. Δεν συνεργάστηκαν μαζί μας στη μεγάλη μάχη που δώσαμε για τα δικαιώματα των ρομπότ. Μάλλον το αντίθετο συνέβη και, βέβαια, αντιλαμβάνεσαι για ποιο λόγο. Αν δώσεις δικαιώματα στα ρομπότ, οι άνθρωποι θα σταματήσουν να τα αγοράζουν».

«Παρ' όλα αυτά», είπε ο Αντριου, «αν τηλεφωνήσεις εσύ, ίσως καταφέρεις να μου κλείσεις μια συνάντηση μαζί του».

«Δεν είμαι περισσότερο δημοφιλής από σένα, Αντριου».

«Θα μπορούσες να υπαινιχθείς ότι αν με δεχτούν απομακρύνεται ο κίνδυνος μιας καινούργιας εκστρατείας του Οίκου Φάινγκολντ και Μάρτιν με σκοπό την προώθηση των δικαιωμάτων των ρομπότ».

«Δεν θα ήταν ψέμα, Αντριου;»

«Ναι, Πωλ, κι εγώ δεν μπορώ να πω ψέματα. Γι' αυτό πρέπει να τηλεφωνήσεις εσύ».

«Αχ, δεν μπορείς να πεις ψέματα, αλλά με βάζεις εμένα να πω, έτσι; όσο περνάει ο καιρός περισσότερο μοιάζεις με άνθρωπο, Αντριου».

13. Δεν ήταν και πολύ εύκολο να κλειστεί η συνάντηση, παρά το ότι το όνομα του Πωλ ήταν πασίγνωστο. Τελικά, το θέμα κανονίστηκε, αλλά ο Χάρλεϋ Σμάϊντ - Ρόμπερτσον, ο οποίος, από την πλευρά της μητέρας του, ήταν απόγονος του ιδρυτή της Επιχείρησης - άλλωστε χρησιμοποιούσε και τα δύο επώνυμα για να το υπενθυμίζει σε όλους - έδειχνε δυστυχισμένος. Πλησίαζε στην ηλικία της συνταξιοδότησης και όλη η θητεία του στη θέση του προέδρου δεν του πρόσφερε τίποτα άλλο πέρα από την υπόθεση των δικαιωμάτων των ρομπότ. Τα αραιά, γκρίζα μαλλιά του ήταν κολλημένα στην κορυφή του κρανίου του. Το πρόσωπό του δεν ήταν μακιγιαρισμένο και πότε - πότε έριχνε εχθρικές ματιές στον Αντριου.

Ο Αντριου άρχισε την κουβέντα. «Πριν από ένα περίπου αιώνα, κύριε, κάποιος Μέρτον Μάνσκι, που εργαζόταν στην Επιχείρηση, είπε ότι τα μαθηματικά που χρησιμοποιούνται στο σχεδιασμό των ποζιτρονικών τμημάτων είναι τόσο περίπλοκα που δεν επιτρέπουν παρά λύσεις κατά προσέγγιση και, κατά συνέπεια, οι ικανότητές μου δεν ήταν δυνατό να προβλεφθούν».

«Αυτό ίσχυε πριν από έναν αιώνα». Για μια στιγμή, ο Σμάϊντ - Ρόμπερτσον δίστασε, αλλά, τελικά, είπε ψυχρά, «Κύριε, αυτό δεν

ισχύει πλέον. Τώρα τα ρομπότ μας κατασκευάζονται με ακρίβεια κι εκπαιδεύονται επακριβώς για την εργασία τους».

«Ναι», είπε ο Πωλ που είχε συνοδεύσει τον Αντριου για να σιγουρευτεί, όπως έλεγε, ότι η Επιχείρηση θα έπαιζε τίμιο παιχνίδι, «με αποτέλεσμα ο ρεσεψιονίστας μου να χρειάζεται καθοδήγηση κάθε φορά που τα πράγματα ξεφεύγουν, έστω και ελάχιστα, από τα καθημερινά».

«Αν αυτοσχεδίαζε, θα είσατε πολύ περισσότερο δυσαρεστημένος», είπε ο Σμάιθ - Ρόμπερτσον.

«Αυτό σημαίνει ότι δεν κατασκευάζετε πλέον ρομπότ ευπροσάρμοστα όπως εγώ».

«Ακριβώς».

«Η έρευνα που έκανα όταν έγραφα το βιβλίο μου», είπε ο Αντριου, «απέδειξε ότι είμαι το γηραιότερο ρομπότ σε λειτουργία».

«Το γηραιότερο που υπήρξε ποτέ», είπε ο Σμάιθ - Ρόμπερτσον, «και το γηραιότερο που θα υπάρξει. Τα ρομπότ καθίστανται άχρηστα ύστερα από είκοσιπέντε χρόνια λειτουργίας. Οι άνθρωποι τα επιστρέφουν εδώ και τα αντικαθιστούν με νεώτερα μοντέλα».

«Κανένα ρομπότ από αυτά που έχουν κατασκευαστεί μέχρι τώρα δεν αντέχει πάνω από είκοσιπέντε χρόνια», είπε ο Πωλ, κάπως σαρκαστικά. «Σε αυτό το θέμα, ο Αντριου αποτελεί την εξαίρεση».

Ο Αντριου, ακολουθώντας το δρόμο που ο ίδιος είχε χαράξει για τον εαυτό του, συνέχισε, «Σαν το γηραιότερο και πιο ευπαρουσίαστο ρομπότ του κόσμου, δεν είμαι αρκετά ασυνήθιστο ώστε να τύχω ειδικής αντιμετώπισης από την εταιρία;»

«Αποκλείεται», είπε ο Σμάιθ - Ρόμπερτσον, νευρικά. «Το ότι είσαι ασυνήθιστος αποτελεί για την εταιρία μας ντροπή. Αν είχες νοικιαστεί θα σε είχαμε αντικαταστήσει, αλλά για κακή μας τύχη πουλήθηκες».

«Εκεί ακριβώς είναι το θέμα», είπε ο Αντριου. «Είμαι ελεύθερο ρομπότ και κάνω τον εαυτό μου ότι θέλω. Έρχομαι, λοιπόν και σας ζητώ να με αντικαταστήσετε. Αλλά χωρίς τη συγκατάθεση του ιδιοκτήτη δεν μπορείτε να το κάνετε. Στη σημερινή εποχή, αυτή η συγκατάθεση είναι όρος που περιλαμβάνεται στο συμβόλαιο ενοικίασης, αλλά στον καιρό το δικό μου δεν συνέβαινε κάτι τέτοιο».

Ο Σμάιθ - Ρόμπερτσον κοίταζε και τους δυο με αμηχανία και, για λίγο, επικράτησε σιωπή. Ο Αντριου έπιασε τον εαυτό του να περιεργάζεται το ολόγραμμα του τοίχου. Ήταν μια νεκρική μάσκα της Σούζαν Κάλβιν, ευεργέτιδας των ρομπτολόγων. Είχε πεθάνει εδώ και δύο περίπου αιώνες, αλλά ο Αντριου έμαθε τόσα πολλά για αυτή

γράφοντας το βιβλίο του, που αισθανόταν σαν να την είχε γνωρίσει προσωπικά.

Τελικά, ο Σμάιτ - Ρόμπερτσον ρώτησε, «Πως μπορεί να γίνει αυτό; Αν σε αντικαταστήσω, σαν ρομπότ, πως θα μπορώ να δώσω το νέο ρομπότ σε σένα, σαν ιδιοκτήτη, αφού θα έχεις πάψει να υπάρχουν;» Χαμογέλασε βλοσυρά.

«Δεν υπάρχει καμιά δυσκολία», παρενέβη ο Πωλ. «Το κέντρο της προσωπικότητας του Αντριου είναι ο ποζιτρονικός του εγκέφαλος και είναι το μοναδικό τμήμα που δεν μπορεί να αντικατασταθεί χωρίς να δημιουργηθεί ένα νέο ρομπότ. Επομένως, ο ποζιτρονικός εγκέφαλος είναι ο ιδιοκτήτης, ο Αντριου. Οποιοδήποτε άλλο τμήμα του σώματος μπορεί να αντικατασταθεί χωρίς να επηρεαστεί η προσωπικότητα του ρομπότ και όλα αυτά τα τμήματα αποτελούν ιδιοκτησία του εγκεφάλου. Αυτό που θέλω να πω, είναι ότι ο Αντριου επιθυμεί να προμηθεύσει στον εγκέφαλό του ένα νέο σώμα».

«Ακριβώς», είπε ήρεμα ο Αντριου. Στράφηκε στον Σμάιτ - Ρόμπερτσον. «Έχετε κατασκευάσει ανθρωποειδή, έτσι δεν είναι; Ρομπότ που έχουν ανθρωπίνη όψη και που είναι τέλεια από την κορφή μέχρι τα νύχια».

«Σωστά. Λειτουργούν θαυμάσια με το συνθετικό δέρμα και τους τένοντές τους. Παρά το ότι δεν χρησιμοποιήσαμε για την κατασκευή τους καθόλου μέταλλο, εκτός από τον εγκέφαλο, είναι τόσο ισχυρά όσο και τα μεταλλικά ρομπότ. Αν μάλιστα συγκρίνουμε τα προηγούμενα ρομπότ με τα ανθρωποειδή λαμβάνοντας υπ' όψη το βάρος, τα τελευταία είναι πολύ ισχυρότερα».

Ο Πωλ έδειξε ενδιαφέρον. «Δεν το ήξερα. Πόσα τέτοια κυκλοφορούν στην αγορά;»

«Κανένα», είπε ο Σμάιτ - Ρόμπερτσον. «Ήταν πολύ ακριβότερα από τα μεταλλικά ρομπότ και μια έρευνα της αγοράς μας έδειξε ότι δεν θα γίνονταν αποδεκτά από τους αγοραστές. Έμοιαζαν πολύ με τους ανθρώπους».

Ο Αντριου εντυπωσιάστηκε. «Υποθέτω ότι η εταιρία έχει κατοχυρώσει τα δικαιώματά της επί της τεχνογνωσίας. Κι αν είναι έτσι, ζητώ να αντικατασταθώ από ένα οργανικό ρομπότ, ένα ανθρωποειδές».

Ο Πωλ αιφνιδιάστηκε. «Χριστέ μου!» είπε.

Ο Σμάιτ - Ρόμπερτσον σκλήρυνε ακόμα περισσότερο τη στάση του. «Αδύνατον!»

«Γιατί είναι αδύνατο;» ρώτησε ο Αντριου. «Εξ άλλου, θα πληρώσω».

«Δεν κατασκευάζουμε ανθρωποειδή».

«Αποφασίσατε να μην κατασκευάζετε ανθρωποειδή», τον διέκοψε ο Πωλ. «Δεν είναι το ίδιο με το να μην έχετε τη δυνατότητα να τα κατασκευάσετε».

«Όπως και να έχει το πράγμα», απάντησε ο Σμάιτ - Ρόμπερτσον, «η κατασκευή ανθρωποειδών έρχεται σε σύγκρουση με το δημόσιο συμφέρον».

«Δεν υπάρχει νόμος που να απαγορεύει την κατασκευή τους», είπε ο Πωλ.

«Ότι και να μου λέτε, εμείς δεν τα κατασκευάζουμε...! και δεν πρόκειται να κατασκευάσουμε κανένα».

Ο Πωλ ξερόβηξε. «Κύριε Σμάιτ - Ρόμπερτσον», είπε, «ο Αντριου είναι ένα ελεύθερο ρομπότ, που καλύπτεται από το νόμο ο οποίος προστατεύει τα δικαιώματα των ρομπότ. Θα πρέπει να τον γνωρίζετε».

«Τον γνωρίζω».

«Αυτό το ρομπότ, λοιπόν, σαν ελεύθερο που είναι, θέλει να φοράει ρούχα. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα το συχνό εξευτελισμό του από ανεγκέφαλους ανθρώπους, οι οποίοι παραβαίνουν το νόμο που απαγορεύει την ταπείνωση των ρομπότ. Είναι δύσκολο να προβούμε σε μηνύσεις για αδικήματα για τα οποία δεν συμφωνούν οι περισσότεροι από αυτούς που αποφασίζουν για το αν ο εναγόμενος είναι ένοχος ή αθώος».

«Η Επιχείρηση Ρομπότ των Ενωμένων Πολιτειών το κατάλαβε από την αρχή. Δυστυχώς, δεν μπορώ να πω ότι το κατάλαβε κι ο Δικηγορικός Οίκος του πατέρα σας».

«Ο πατέρας μου έχει πεθάνει, αλλά βλέπω πως εκδηλώνεται μια επίθεση εναντίον συγκεκριμένου στόχου».

«Τι είναι αυτά που λέτε;» είπε ο Σμάιτ - Ρόμπερτσον.

«Ο πελάτης μου Αντριου Μάρτιν - από αυτή τη στιγμή είναι πελάτης μου - είναι ένα ελεύθερο ρομπότ που δικαιούται να ζητήσει από την Επιχείρηση Ρομπότ και Μηχανικών Ανθρώπων των Ενωμένων Πολιτειών την αντικατάσταση του σώματός του, πράγμα που η Επιχείρηση κάνει, εφ' όσον της το ζητήσει κάποιος που έχει στην ιδιοκτησία του ένα ρομπότ για εικοσιπέντε χρόνια. Μάλιστα, η Επιχείρηση ισχυρίζεται ότι είναι απαραίτητη η αντικατάσταση των ρομπότ μετά την παρέλευση της εικοσιπενταετίας».

Ο Πωλ, ήρεμος, χαμογελούσε. «Ο ποζιτρονικός εγκέφαλος του πελάτη μου», συνέχισε, «είναι ο ιδιοκτήτης του σώματός του, το οποίο έχει ηλικία μεγαλύτερη των εικοσιπέντε ετών. Ο ποζιτρονικός

εγκέφαλος ζητεί την αντικατάσταση του σώματος και δέχεται να πληρώσει ένα λογικό ποσό για ένα σώμα ανθρωποειδούς. Πιθανή άρνησή σας, σημαίνει προσβολή του πελάτη μου και θα υποβάλλουμε μήνυση.

»Αν και η κοινή γνώμη δεν θα δεχόταν με ενθουσιασμό μια τέτοια απαίτηση από μέρους ενός ρομπότ, θα ήθελα να σας υπενθυμίσω ότι και η Επιχείρηση Ρομπότ των Ενωμένων Πολιτειών δεν είναι ιδιαίτερα δημοφιλής. Ακόμα και αυτοί που χρησιμοποιούν ή κερδίζουν από τα ρομπότ είναι καχύποπτοι σε ότι έχει σχέση με την Επιχείρηση. Ίσως να είναι κάποιο κατάλοιπο από την εποχή που οι άνθρωποι φοβούνταν τα ρομπότ. Μπορεί, λοιπόν, αυτή η υπόθεση να έχει αρνητική επίδραση τόσο στο όνομα όσο και στα οικονομικά της Επιχείρησης, η οποία έχει το παγκόσμιο μονοπώλιο. Οποιαδήποτε και να 'ναι η αιτία, οι αρνητικές επιπτώσεις θα παραμείνουν. Έχω την εντύπωση πως θα προτιμούσατε να μην εμπλακείτε σε ένα δικαστικό μαραθώνιο, αφού μάλιστα ο πελάτης μου είναι πλούσιος και θα ζήσει πολλούς αιώνες ακόμα. Είναι δύο πλεονεκτήματα που του δίνουν τη δυνατότητα να συνεχίσει το δικαστικό αγώνα επ' άπειρον».

Ο Σμάιτ - Ρόμπερτσον είχε κοκκινίσει. «Προσπαθείτε να με αναγκάσετε...»

«Δεν σας αναγκάζω να κάνετε τίποτα», είπε ο Πωλ. «Αν θέλετε να αρνηθείτε να ικανοποιήσετε το αίτημα του πελάτη μου, έχετε κάθε δικαίωμα να το κάνετε, κι εμείς θα φύγουμε χωρίς δεύτερη κουβέντα. Αλλά θα σας μηνύσουμε, όπως κι εμείς έχουμε δικαίωμα να κάνουμε, οπότε θα χάσετε το παιχνίδι».

«Μα...»

«Βλέπω ότι αρχίσατε να υποχωρείτε», είπε ο Πωλ. «Ίσως διστάζετε ακόμα, αλλά, τελικά θα ενδώσετε. Θα ήθελα να σας επιστήσω την προσοχή και επί ενός άλλου ζητήματος: Εάν, κατά τη διάρκεια της μεταφοράς του ποζιτρονικού εγκεφάλου του πελάτη μου από το τωρινό του σώμα σε ένα οργανικό, προκύψει κάποια ζημιά, οσοδήποτε μικρή, σας διαβεβαιώ ότι δεν πρόκειται να ησυχάσω αν δεν σβήσω από προσώπου γης την Επιχείρησή σας. Αν δημιουργηθεί έστω και μια γρατσουνιά στην από πλατίνα και ιρίδιο φαιά ουσία του πελάτη μου, θα κάνω ότι περνάει από το χέρι μου για να ξεσηκώσω την κοινή γνώμη κατά της Επιχείρησης». Στράφηκε προς το μέρος του Αντρίου και ρώτησε, «Συμφωνείς, Αντρίου;»

Ο Αντρίου έμεινε διστακτικός για πολλήν ώρα. Έπρεπε να συναινέσει στο ψέμα, στον εκβιασμό και στην ταπείνωση ενός

ανθρώπινου πλάσματος. Προσπαθούσε, όμως, να πείσει τον εαυτό του ότι το πλήγμα κατά του Σμάιτ - Ρόμπερτσον δεν προκαλούσε σωματικές βλάβες.

Τελικά, κατάφερε να προφέρει αχνά, «Ναι».

14. Αισθανόταν σαν να είχε κατασκευαστεί από την αρχή. Για μέρες, για βδομάδες και τέλος για μήνες, ο Αντριου δεν αντιδρούσε όπως πάντα, αφού δίσταζε να κάνει και την παραμικρή ενέργεια.

Ο Πωλ ήταν έξαλλος. «Σου έκαναν ζημιά, Αντριου. Πρέπει να τους μηνύσουμε».

Ο Αντριου του απάντησε πολύ εργά και τραυλίζοντας. «Δεν... πρέπει. Δεν θα καταφέρεις... ποτέ... να αποδείξεις την κ... κ... κ...»

«Κακία τους;»

«Ναι, Εξ άλλου, δυναμώνω... κα... καλύτερεύω. Είναι απ' το τρ... τρ... τρ...»

«Τραύλισμα;»

«Το τραύμα. Μην... μην ξεχνάς ότι δεν έχει ξαναγίνει παρόμοια εγχεί... εγχεί...»

Ο Αντριου είχε το πλεονέκτημα να γνωρίζει τον εγκέφαλό του από πρώτο χέρι. Κανείς άλλος δεν ήταν σε θέση να ισχυριστεί κάτι τέτοιο. Ήξερε πως ήταν καλά και κατά τη διάρκεια των πολλών μηνών που χρειάστηκε να περάσουν μέχρι να πετύχει την απόλυτη συνεργασία ανάμεσα στον ποζιτρονικό εγκέφαλο και τα μέλη του σώματός του, περνούσε πολλές ώρες μπροστά στον καθρέφτη.

Παρ' όλα αυτά, δεν έμοιαζε απόλυτα με άνθρωπο! Το πρόσωπό του ήταν αλύγιστο και οι κινήσεις του ήταν πολύ επιτηδευμένες. Τους έλειπε η ανθρώπινη αμεριμνησία, αλλά, αυτή, θα την αποκτούσε με τον καιρό. Τουλάχιστον, τώρα, μπορούσε να φοράει ρούχα ψωρίς να νοιάζεται πια για τη γελοία αντίθεση που, πριν την επέμβαση, δημιουργούσε το μεταλλικό του πρόσωπο με το ύφασμα που τύλιγε το κορμί του.

Ύστερα από καιρό, είπε, «Θα ξαναδουλέψω».

Ο Πωλ γέλασε. «Αυτό σημαίνει πως είσαι καλά. Τι θα κάνεις; Θα γράψεις άλλο βιβλίο;»

«Όχι», απάντησε σοβαρά ο Αντριου. «Η ζωή μου είναι μακρόχρονη και δεν είναι δυνατόν να αφοσιωθώ σε ένα μόνο πράγμα. Κάποτε ήμουν καλλιτέχνης και νομίζω πως μπορώ να ξαναγίνω. Κάποτε, πάλι, ήμουν ιστορικός και μπορώ να ξαναγίνω. Τώρα, όμως, θέλω να γίνω ρομποβιολόγος».

«Μήπως εννοείς ρομποψυχολόγος;»

«Όχι. Κάτι τέτοιο θα απαιτούσε τη μελέτη των ποζιτρονικών εγκεφάλων και προς το παρόν δεν έχω καμία όρεξη. Ένας ρομποβιολόγος θα ασχολείται με τη λειτουργία του σώματος που παύρνει εντολές από ένα τέτοιο εγκέφαλο».

«Αυτή δεν είναι δουλειά του ρομποτολόγου;»

«Ο ρομποτολόγος δουλεύει, σε ένα μεταλλικό σώμα. Εγώ θα μελετώ τα οργανικά, τα ανθρωποειδή σώματα και, από όσο γνωρίζω, είμαι ο μοναδικός που διαθέτω τέτοιο».

«Έχεις μικρό πεδίο δράσης», είπε σκεπτικά ο Πωλ. «Σαν καλλιτέχνης, έχεις ευρύτατο πεδίο δράσης, σαν ιστορικός, ασχολείσαι με όλα τα ρομπότ' σαν ρομποβιολόγος, θα ασχολείσαι μόνο με τον εαυτό σου».

Ο Αντριου κούνησε καταφατικά το κεφάλι του. «Έτσι φαίνεται».

Ο Αντριου έπρεπε να ξεκινήσει από την αρχή, γιατί δεν ήξερε τίποτα από βιολογία και σχεδόν τίποτα από επιστήμη. Έγινε τακτικός θαμώνας των βιβλιοθηκών, όπου καθόταν με τις ώρες μπροστά στους ηλεκτρονικούς πίνακες, χωρίς να ξεχωρίζει από τους υπόλοιπους ανθρώπους. Οι ελάχιστοι που γνώρισαν πως ήταν ρομπότ δεν τον ενοχλούσαν πια.

Στο σπίτι, έφτιαξε ένα ακόμα δωμάτιο, που το μετέτρεψε σε εργαστήριο. Και βέβαια, πλούτισε τη βιβλιοθήκη του.

Πέρασαν χρόνια και μια μέρα τον επισκέφτηκε ο Πωλ και του είπε, «Είναι κρίμα που έπαψες να ασχολείσαι με την ιστορία των ρομπότ. Έμαθα ότι η Επιχείρηση Ρομπότ των Ενωμένων Πολιτειών υιοθετεί μια νέα πολιτική».

Ο Πωλ είχε γεράσει και είχε αναγκαστεί να αντικαταστήσει τα μάτια του με φωτοπτικά κύτταρα. Εξ αιτίας αυτού του γεγονότος, πλησίασε ακόμα πιο κοντά στον Αντριου.

«Για ποιο λόγο;» ρώτησε ο Αντριου.

«Κατασκευάζουν κεντρικούς υπολογιστές, γιγάντιους ποζιτρονικούς εγκεφάλους, που επικοινωνούν μέσω μικροκυμάτων με χίλια ρομπότ. Τα ρομπότ δεν διαθέτουν εγκεφάλους. Είναι, απλώς, τα άκρα του γιγάντιου εγκεφάλου, αλλά αποτελούν αυτοτελή μέρη του».

«Έχει μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα το σύστημα αυτό;»

«Έτσι ισχυρίζεται η Επιχείρηση. Τη νέα κατεύθυνση την έδωσε, λίγο πριν το θάνατό του, ο Σμάιθ - Ρόμπερτσον, αλλά έχω την εντύπωση ότι ο στόχος τους είσαι εσύ. Η Επιχείρηση δείχνει αποφασισμένη να μην κατασκευάσει ρομπότ που είναι δυνατό να δημιουργήσουν ανωμαλίες όπως εσύ. Γι αυτό άλλωστε χωρίζουν το

σώμα από τον εγκέφαλο. Ο εγκέφαλος δεν θα διαθέτει σώμα, οπότε δεν θα μπορεί να ζητήσει εγκέφαλο, οπότε δεν θα μπορεί να ζητήσει τίποτα.

»Η επίδραση που είχες στην ιστορία των ρομπότ είναι πραγματικά εκπληκτική, Αντριου», συνέχισε ο Πωλ. «Η επιδεξιότητά σου σε ότι έχει σχέση με την καλλιτεχνία, υποχρέωσε την Επιχείρηση να κατασκευάσει πιο ακριβή και πιο ειδικευμένα ρομπότ. Η ελευθερία σου είχε σαν αποτέλεσμα τη θέσπιση της αρχής των δικαιωμάτων των ρομπότ. Η επιμονή σου να αποκτήσεις ανθρωποειδές σώμα οδήγησε την Επιχείρηση στην αλλαγή πολιτικής, στο διαχωρισμό, δηλαδή, του σώματος από τον εγκέφαλο των ρομπότ».

Ο Αντριου έδειξε να προβληματίζεται. «Υποθέτω ότι στο τέλος η Επιχείρηση θα κατασκευάσει έναν τεράστιο εγκέφαλο ο οποίος θα ελέγχει δισεκατομμύρια ρομπότ. Ριψοκίνδυνο. Κι επικίνδυνο. Κάτι τέτοιο, θα είναι λάθος».

«Έχεις δίκιο», είπε ο Πωλ, «αλλά νομίζω ότι θα περάσει τουλάχιστον ένας αιώνας για να το καταφέρουν, κι εγώ δεν θα χω για να το δω. Κι από ότι καταλαβαίνω, ζήτημα είναι να ζήσω ακόμα έναν χρόνο».

«Πωλ!» φώναξε ο Αντριου, προδίδοντας την ανησυχία του.

Ο Πωλ ανασήκωσε τους ώμους του. «Οι άνθρωποι είναι θνητοί, Αντριου. Δεν είμαστε ρομπότ. Δεν έχει και μεγάλη σημασία, αλλά θα ήθελα να σου πω κάτι. Είμαι ο τελευταίος των Μάρτιν. Θα αφήσω όλη μου την περιουσία στο όνομά σου κι αυτό θα σε εξασφαλίσει οικονομικά για πολύ καιρό».

«Δεν μου χρειάζεται», πρόφερε με δυσκολία ο Αντριου. Όλα αυτά τα χρόνια, του ήταν αδύνατο να συνηθίσει στην ιδέα του θανάτου των Μάρτιν.

«Άς μην το συζητάμε. Έτσι θα γίνει. Για πες μου, τώρα, με τι ασχολείσαι;»

«Σχεδιάζω ένα σύστημα, που θα επιτρέπει στα ανθρωποειδή - τον εαυτό μου, δηλαδή - να παίρνουν ενέργεια από την καύση υδρογονανθράκων και όχι από κύτταρα ατομικής ενέργειας».

Ο Πωλ σκεφτόταν τις συνέπειες. «Μ' αυτόν τον τρόπο θα μπορούν να αναπνέουν και να τρώνε», είπε τελικά.

«Ναι».

«Πόσο καιρό ασχολείσαι με το πρόβλημα;»

«Εδώ και πολύ καιρό, αλλά νομίζω ότι κατάφερα να σχεδιάσω έναν ικανοποιητικό θάλαμο καύσεως, όπου θα γίνεται ο ελεγχόμενος διαχωρισμός των στοιχείων».

«Αλλά, γιατί, Αντριου; Το ατομικό κύτταρο είναι πολύ καλύτερο».

«Κατά κάποιο τρόπο, ναι. Αλλά το ατομικό κύτταρο δεν είναι ανθρώπινο».

15. Χρειάστηκε να περάσει πολύς καιρός, αλλά ο Αντριου είχε όλο τον καιρό στη διάθεσή του. Περιμένοντας το θάνατο του Πωλ, που ήρθε ήσυχα και ειρηνικά, δεν θέλησε να προχωρήσει στο σχέδιό του. Με το θάνατο του δισέγγονου του Κυρίου, ο Αντριου ένιωσε ακόμα περισσότερο εκτεθειμένος σε ένα κόσμο εχθρικό, κι ήταν αυτός ο λόγος που έκανε πιο δυνατή την απόφασή του να ακολουθήσει το δρόμο που ο ίδιος είχε διαλέξει.

Αλλά δεν ήταν τελείως μόνος του. Μπορεί να είχε πεθάνει ένας άνθρωπος, όμως ο Οίκος Φάινγκολντ και Μάρτιν ζούσε, γιατί, όπως και τα ρομπότ, οι επιχειρήσεις δεν πεθαίνουν.

Ο Οίκος είχε τη γραμμή του και την ακολουθούσε χωρίς δισταγμούς. Ο Αντριου, με τα χρήματα και τις μετοχές του Δικηγορικού Οίκου που του άφησε ο Πωλ, εξακολουθούσε να είναι πλούσιος. Σε ανταπόδοση της μεγάλης ετήσιας αμοιβής του, ο Οίκος Φάινγκολντ και Μάρτιν αναμίχθηκε στα νομικά θέματα του νέου θαλάμου καύσεως που είχε επινοήσει ο Αντριου. Αλλά, όταν έφτασε ο καιρός να επισκεφτεί την Εταιρία Ρομπότ και Μηχανικών Ανθρώπων των Ενωμένων Πολιτειών, πήγε μόνος του. Είχε πάει μια φορά με τον Κύριο, κι άλλη μία με τον Πωλ. Αυτή τη φορά, την Τρίτη, ήταν ολομόναχος και με ανθρώπινη μορφή.

Η Εταιρία είχε αλλάξει. Το εργοστάσιο παραγωγής βρισκόταν σε ένα διαστημικό σταθμό, μέθοδο που ακολουθούσαν όλο και περισσότερες βιομηχανίες. Μαζί με αυτές είχαν απομακρυνθεί από τη Γη και πολλά ρομπότ. Σιγά - σιγά, η Γη έπαιρνε τη μορφή ενός τεράστιου πάρκου, με πληθυσμό που είχε σταθεροποιηθεί γύρω στο ένα δισεκατομμύριο. Όσο για τα ρομπότ, που ο αριθμός τους πλησίαζε τον ανθρώπινο πληθυσμό, μόνο το τριάντα τοις εκατό είχαν δικό τους, ανεξάρτητο εγκέφαλο.

Διευθυντής του Ερευνητικού Τομέα ήταν ο Αλβιν Μαγκντέσκου, ένας άντρας μελαχρινός, με μαύρα μαλλιά και μυτερό γενάκι, ο οποίος από τη μέση και πάνω δεν φορούσε παρά μόνο τον στηθόδεσμο που υπαγόρευε η μόδα της εποχής. Αντίθετα, ο Αντριου ήταν ντυμένος σύμφωνα με τη μόδα που επικρατούσε πριν αρκετές δεκαετίες.

Ο Μαγκντέσκου έδωσε το χέρι στον επισκέπτη του. «Και βέβαια σε ξέρω και είμαι μάλλον ικανοποιημένος που σε βλέπω. Είσαι ένα διαβόητο προϊόν μας και είναι κρίμα που ο Σμάϊδ - Ρόμπερτσον είχε έρθει σε σύγκρουση μαζί σου. Θα μπορούσαμε να είχαμε πετύχει πολλά πράγματα με εσένα».

«Μπορείτε ακόμα», είπε ο Αντριου.

«Όχι δεν το νομίζω. Πέρασε αυτή η εποχή. Κατασκευάζαμε ρομπότ στη Γη εδώ και έναν περίπου αιώνα, αλλά αλλάξαμε πολιτική. Το εργοστάσιο στάλθηκε στο διάστημα μαζί με τα ρομπότ και όσα μείνουν εδώ δεν θα διαθέτουν εγκέφαλο».

«Ξεχνάτε εμένα, κι εγώ μένω στη Γη».

«Αυτό είναι αλήθεια, αλλά εσύ δεν έχεις και μεγάλη σχέση με ρομπότ. Μπορείς να μου πεις τι θέλεις;»

«Να μοιάζω ακόμα λιγότερο με ρομπότ. Αφού έχω ήδη γίνει οργανικός, θα ήθελα και μια οργανική πηγή ενέργειας. Έχω τα σχέδια εδώ...»

Ο Μαγκντέσκου τα μελέτησε με προσοχή. Ίσως παίρνοντας τα σχέδια στα χέρια του, να σκόπευε να τους ρίξει μόνο μια ματιά, αλλά γρήγορα του κέντρισαν το ενδιαφέρον κι αφοσιώθηκε στη μελέτη τους. Κάποια στιγμή, είπε, «Είναι πραγματικά ευφυέστατο. Ποιος τα σκέφτηκε όλα αυτά;»

«Εγώ», απάντησε ο Αντριου.

Ο Μαγκντέσκου τον κοίταξε ψυχρά και είπε, «Θα απαιτηθεί πλήρης επισκευή του σώματός σου και μάλιστα πειραματική, αφού ποτέ άλλοτε δεν έχει γίνει κάτι παρόμοιο. Δεν θα σε συμβούλευα να το επιχειρήσεις. Καλύτερα να μείνεις όπως είσαι».

Το πρόσωπο του Αντριου διέθετε περιορισμένους τρόπους έκφρασης, αλλά η φωνή του φανέρωσε την ανυπομονησία του. «Δόκτωρ Μαγκντέσκου, δεν καταλάβατε τίποτα. Δεν έχετε άλλη επιλογή από το να κάνετε δεκτό το αίτημά μου. Αν καταστεί δυνατή η τοποθέτηση αυτών των συσκευών στο σώμα μου, το ίδιο μπορεί να γίνει και στα σώματα των ανθρώπων. Όπως ξέρουμε, καταβάλλονται προσπάθειες να παραταθεί η ανθρώπινη ζωή με τη μέθοδο προσθετικών συσκευών. Και σας διαβεβαιώνω πως δεν υπάρχουν καλύτερες συσκευές απ' αυτές που έχω ήδη σχεδιάσει ή που σχεδιάζω τώρα.

»Τα πνευματικά μου δικαιώματα υποστηρίζονται νομικά από το Δικηγορικό Οίκο Φάινγκολντ και Μάρτιν. Είμαστε σε θέση να προχωρήσουμε μόνοι μας στην κατασκευή και τη βελτίωση των προσθετικών συσκευών. Αυτό μπορεί να οδηγήσει στην παραγωγή

ανθρώπων όντων που θα διαθέτουν πολλά από τα πλεονεκτήματα των ρομπότ. Σε μια τέτοια περίπτωση, αυτός που θα χάσει θα είναι η Επιχείρησή σας.

»Αν όμως με εγχειρήσετε τώρα και συμφωνήσετε να κάνετε το ίδιο σε κάθε παρόμοια περίπτωση στο μέλλον θα σας δώσω την άδεια να χρησιμοποιήσετε τα σχέδιά μου και να εποπτεύσετε την τεχνολογία της προσθετικής, τόσο για τα ρομπότ όσο και για τους ανθρώπους. Η παραχώρηση των δικαιωμάτων θα γίνει, αφού πρώτα πραγματοποιηθεί η εγχείρηση επιτυχώς και αφού περάσει ένα εύλογο χρονικό διάστημα προκειμένου να διαπιστωθεί αν η συσκευή λειτουργεί σωστά και με επιτυχία».

Ο Μαγκντέσκου τον κοίταξε έκπληκτος. «Δεν είμαι αρμόδιος να αποφασίσω κάτι τέτοιο. Απαιτείται συλλογική απόφαση, κι αυτό θα πάρει καιρό».

«Μπορώ να περιμένω για ένα λογικό χρονικό διάστημα», είπε ο Αντριου, «αλλά απολύτως λογικό». Και σκέφτηκε με ικανοποίηση ότι ακόμα κι ο Πωλ δεν θα τα κατάφερνε καλύτερα».

16. Χρειάστηκε να περάσει ένα πραγματικά λογικό χρονικό διάστημα, αλλά η εγχείρηση πέτυχε.

«Ήμουν αντίθετος με την εγχείρηση, Αντριου», είπε ο Μαγκντέσκου, «αλλά όχι για τους λόγους που μπορεί να νομίζεις. Αν επρόκειτο να γίνει η επέμβαση σε κάποιον άλλο, δεν θα είχα την παραμικρή αντίρρηση για την πραγματοποίηση του πειράματος. Δεν ήθελα να ριψοκινδυνεύσουμε να συμβεί κάτι στο δικό σου ποζιτρονικό εγκέφαλο. Τώρα μάλιστα που τα ποζιτρονικά τμήματα συνεργάζονται με διάφορα νευρικά κέντρα, θα μας ήταν πολύ δύσκολο να διατηρήσουμε την καλή λειτουργία του εγκεφάλου σου αν κάτι πήγαινε στραβά με το σώμα σου».

«Είχα απόλυτη εμπιστοσύνη στην επιδεξιότητα του προσωπικού της Επιχείρησης», είπε ο Αντριου. «Και τώρα, μπορώ να φάω».

«Μπορείς να πεις λίγο ελαιόλαδο. Όπως σου εξηγήσαμε αυτό θα γίνεται περιοδικά για τον καθαρισμό του θαλάμου καύσεως. Θα έλεγα ότι δεν θα σου είναι και πολύ ευχάριστο».

«Ίσως, αν δεν ήξερα ότι θα προχωρήσω ακόμα περισσότερο. Ο αυτοκαθαρισμός δεν είναι αδύνατος. Τώρα δουλεύω πάνω σε μια συσκευή που θα δέχεται στερεά τροφή η οποία είναι δυνατόν να περιέχει κομμάτια που δεν αποσυντίθενται και τα οποία πρέπει να αποβάλλονται από τον οργανισμό».

«Μα, τότε, θα πρέπει να δημιουργήσεις ένα πρωκτό».

«Ή, κάτι ανάλογο».

«Και τι άλλο σκέφτεσαι να κάνεις, Αντρίου;»

«Όλα τα άλλα».

«Ακόμα και γεννητικά όργανα;»

«Βλέποντας και κάνοντας. Το σώμα μου είναι ένας καμβάς πάνω στο οποίο σκοπεύω να σχεδιάσω...»

Ο Μαγκντέσκου περίμενε να τελειώσει τη φράση του ο Αντρίου, αλλά καταλαβαίνοντας πως δεν έχει σκοπό να συνεχίσει, συμπλήρωσε ο ίδιος, «Έναν άνθρωπο;»

«Θα δούμε», είπε ο Αντρίου.

«Ευτελής φιλοδοξία, Αντρίου. Είσαι καλύτερος από άνθρωπο. Αλλά από τη στιγμή που έβαλες σκοπό να γίνεις οργανικός, σε πήρε η κάτω βόλτα».

«Το μυαλό μου, όμως έμεινε ανέπαφο».

«Όσο για αυτό, μπορώ να σε διαβεβαιώσω πως έχεις απόλυτο δίκιο. Όμως πρέπει να καταλάβεις κάτι, Αντρίου. Το επίτευγμα στις προσθετικές συσκευές, με δικά σου σχέδια, έχει το όνομά σου. Στο πρόσωπό σου αναγνωρίζουν όλοι τον εφευρέτη και θα τιμηθείς γι αυτό, όπως άλλωστε είναι και το σωστό. Γιατί πρέπει να παίξεις κι άλλα παιχνίδια με το σώμα σου;»

Ο Αντρίου δεν απάντησε.

Σιγά - σιγά, ήρθαν και οι τιμές. Έγινε επίτιμο μέλος σε πολλούς γνωστούς συλλόγους, συμπεριλαμβανομένου κι εκείνου που είχε αφιερώσει όλες τις δραστηριότητες στη νέα επιστήμη που είχε δημιουργήσει ο Αντρίου, επιστήμη που ο ίδιος είχε ονομάσει ρομποβιολογία, αλλά άλλαξε όνομα και έγινε προσθετολογία. Στην εκατοστή πεντηκοστή επέτειο της κατασκευής του, η Επιχείρηση παρέθεσε στις εγκαταστάσεις της επίσημο δείπνο προς τιμή του. Αν ο Αντρίου είδε σε αυτή την ενέργεια κάποια ειρωνεία, το κράτησε για τον εαυτό του.

Ο Αλβιν Μαγκντέσκου είχε πάρει σύνταξη, αλλά παραβρέθηκε κι αυτός στο δείπνο και μάλιστα σαν αμφιτρύωνας. Ήταν πια ενενηντατεσσάρων ετών και ζούσε ακόμα χάρη στις προσθετικές συσκευές που είχαν τοποθετήσει στο σώμα του και οι οποίες, εκτός των άλλων, εκτελούσαν τις λειτουργίες του ήπατος και των νεφρών. Το δείπνο έφτασε στο αποκορύφωμά του όταν ο Μαγκντέσκου, ύστερα από μια σύντομη και συγκινητική ομιλία, ύψωσε το ποτήρι του σε πρόποση υπέρ της μακροήμερευσης του Εκατονταπεντηκονταετούς Ρομπότ.

Ο Αντριου είχε σχεδιάσει ξανά τους μύες του προσώπου του, ώστε να μπορεί αυτό να εκφράζει ανθρώπινα συναισθήματα, αλλά και σε όλη τη διάρκεια των εκδηλώσεων παρέμεινε απαθής. Δεν του άρεσε να είναι ένα Εκατονταπεντηκονταετής Ρομπότ.

17. Ο Αντριου εγκατέλειψε τη Γη και αυτό οφειλόταν στην προσθετολογία.

Στις δεκαετίες που ακολούθησαν τον εορτασμό των εκατόν πενήντα χρόνων του, η Σελήνη έγινε ένας κόσμος πολύ πιο γήινος από την ίδια τη Γη, παρά την έλλειψη βαρύτητας που επικρατούσε στην επιφάνειά της' και στις υπόγειες πόλεις της ο πληθυσμός ήταν πυκνός. Οι προσθετικές συσκευές έπρεπε να τροποποιηθούν. Ο Αντριου έμεινε πέντε χρόνια στη Σελήνη συνεργαζόμενος με ντόπιους προσθετολόγους για να κάνουν τις αναγκαίες τροποποιήσεις. Όταν δεν βρισκόταν στην εργασία του, τριγύριζε ανάμεσα στα ρομπότ που του συμπεριφέρονταν δουλοπρεπώς, όπως θα φέρονταν σε κάθε άνθρωπο.

Επέστρεψε στη Γη, η οποία σε σύγκριση με τη Σελήνη ήταν ανιαρή και ήσυχη, κι επισκέφτηκε τα γραφεία του Δικηγορικού Οίκου Φάινγκολντ και Μάρτιν για να τους ενημερώσει για την επιστροφή του.

Ο επικεφαλής του Οίκου, ο Σάιμον Ντελόνγκ, εξεπλάγεται. «Μάθαμε πως θα γύριζες, Αντριου», - παραλίγο να του ξεφύγει και να τον αποκαλέσει κύριο Μάρτιν - «αλλά δεν σε περιμέναμε πριν από την ερχόμενη βδομάδα».

«Δεν μπορούσα να περιμένω», είπε ζωηρά ο Αντριου. Ανυπομονούσε να μπει στο θέμα. «Στη Σελήνη, Σάιμον, ήμουν υπεύθυνος μιας ερευνητικής ομάδας είκοσι ανθρώπων επιστημόνων. Έδινα εντολές που κανείς από αυτούς δεν αμφισβητούσε. Τα Σεληνιακά ρομπότ μου φέρονταν σαν να ήμουν άνθρωπος. Γιατί, λοιπόν, να μην είμαι άνθρωπος;»

Η στάση του Ντελόνγκ έγινε επιφυλακτική. «Αγαπητέ μου Αντριου, όπως κι εσύ είπες, σου συμπεριφέρονταν σαν να ήσουν άνθρωπος, τόσο τα ρομπότ όσο και οι άνθρωποι. Επομένως, είσαι *de facto* ανθρώπινο πλάσμα».

«Το να είμαι *de facto* ανθρώπινο πλάσμα, δεν αρκεί. Θέλω, όχι μόνο να μου φέρονται σαν σε άνθρωπο, αλλά και να με αναγνωρίσουν νομίμως σαν άνθρωπο. Θέλω να είμαι ανθρώπινο πλάσμα *de jure*».

«Αυτό είναι άλλο θέμα», είπε ο Ντελόνγκ. «Θα αντιμετωπίσουμε την ανθρώπινη προκατάληψη και το αναμφισβήτητο γεγονός ότι, πατά το ότι μοιάζεις με άνθρωπο, δεν είσαι άνθρωπος».

«Σύμφωνα με ποια έννοια;» ρώτησε ο Αντριου. «Έχω τη μορφή ενός ανθρώπου, καθώς και όργανα αντίστοιχα των ανθρώπων. Μάλιστα, τα όργανά μου είναι πανομοιότυπα με αυτά που έχουν τοποθετηθεί σε πολλούς ανθρώπους μέσω της προσθετικής επιστήμης. Έχω συμβάλλει στην ανθρώπινη κουλτούρα μέσω της τέχνης, της λογοτεχνίας και της επιστήμης όσο και οποιοδήποτε άλλο ανθρώπινο πλάσμα. Τι περισσότερο θα μπορούσατε να ζητήσετε;»

«Προσωπικά, δεν θα ζητούσα τίποτα. Το πρόβλημα είναι ότι θα απαιτηθεί μια απόφαση της Παγκόσμιας Βουλής που θα σε δέχεται σαν ανθρώπινο πλάσμα. Και, ειλικρινά, δεν πιστεύω ότι θα γίνει ποτέ κάτι τέτοιο».

«Σε ποιον θα μπορούσα να μιλήσω στη Βουλή;»

«Μάλλον στον Πρόεδρο της Επιτροπής Επιστημών και Τεχνολογίας»

«Μπορείς να μου κανονίσεις μια συνάντηση μαζί του;»

«Μα δεν χρειάζεσαι μεσολαβητή. Με τη θέση που έχεις...»

«Όχι. Θέλω να κανονίσεις εσύ τη συνάντηση». Ο Αντριου, συνηθισμένος από τη Σελήνη, ούτε που κατάλαβε ότι διέταζε έναν άνθρωπο. «Θέλω να καταλάβει ότι ο Δικηγορικός Οίκος Φάινγκολντ και Μάρτιν με υποστηρίζει».

«Έλα τώρα, Αντριου».

«Με υποστηρίζει, Σάιμον. Σε αυτά τα εκατόν εβδομηντατρία χρόνια έχω προσφέρει πολλά στον Οίκο, με τον άλφα ή τον βήτα τρόπο. Όσα έκανα στο παρελθόν, τα έκανα από υποχρέωση σε κάποια στελέχη του Οίκου. Τώρα δεν έχω υποχρέωση σε κανέναν. Μάλλον το αντίθετο συμβαίνει και ζητώ να μου το ξεπληρώσετε».

«Θα κάνω ότι μπορώ», είπε ο Ντελόνγκ.

18. Πρόεδρος της Επιτροπής Επιστημών και Τεχνολογίας ήταν μια γυναίκα από την Ανατολική Ασία. Το όνομά της ήταν Τσι Λι Χσινγκ και τα διαφανή ρούχα της, τα οποία κάλυπταν - όσα η ίδια ήθελε να καλύψει μόνο με τη λάμψη τους, την έκαναν να μοιάζει με κούκλα τυλιγμένη σε πλαστικό περιτύλιγμα.

«Συμμερίζομαι την απόφασή σου να ζητήσεις να αποκτήσεις ανθρώπινα δικαιώματα», του είπε. «Στην ιστορία του ανθρώπου υπάρχουν πολλά παραδείγματα ομάδων ανθρώπων που πολέμησαν

για τα δικαιώματά τους. Αλλά θα ήθελα να μου πεις ποια είναι αυτά τα δικαιώματα που δεν έχεις και που επιθυμείς να αποκτήσεις».

«Το πιο απλό πράγμα στον κόσμο: το δικαίωμα στη ζωή», απάντησε ο Αντριου. «Ένα ρομπότ μπορεί να αποσυναρμολογηθεί οποιαδήποτε στιγμή».

«Αλλά και ένα ανθρώπινο πλάσμα μπορεί να εκτελεστεί οποιαδήποτε στιγμή».

«Για να εκτελεστεί κάποιος, πρέπει να έχει ακολουθηθεί μια νομική διαδικασία. Αντιθέτως, προκειμένου για την αποσυναρμολόγησή μου, δεν χρειάζεται να γίνει δίκη. Αρκεί μια λέξη ενός ανθρώπου για να σβήσω από το πρόσωπο της Γης. Εκτός... εκτός...» Ο Αντριου προσπάθησε απεγνωσμένα να μην αφήσει να φανεί ότι παρακαλούσε, αλλά οι προσεκτικά σχεδιασμένοι μύες έκφρασης του προσώπου του καθώς και ο τόνος της φωνής του τον πρόδωσαν. «Η αλήθεια είναι ότι θέλω να γίνω άνθρωπος. Το ήθελα εδώ και έξι ανθρώπινες γενεές».

Η Λι Χσινγκ τον κοίταξε με τα σκουρόχρωμα συμπαθητικά μάτια της. «Η Βουλή είναι σε θέση να περάσει ένα νόμο που θα λέει πως είσαι άνθρωπος. Θα μπορούσε να περάσει κι ένα νόμο που θα έλεγε πως ακόμα κι ένα πέτρινο άγαλμα είναι άνθρωπος. Και οι δύο περιπτώσεις είναι ίδιες. Οι βουλευτές είναι και αυτοί άνθρωποι και μην ξεχνάς ότι η καχυποψία σε ότι έχει σχέση με τα ρομπότ είναι βαθιά ριζωμένη σε όλους τους ανθρώπους».

«Ακόμα και τώρα;»

«Ακόμα και τώρα. Θα αναγνωρίζαμε όλοι ότι έχεις κερδίσει το δικαίωμα να λήγεις άνθρωπος, αλλά θα παρέμενε μέσα μας το φόβος ότι δημιουργούμε ένα ανεπιθύμητο προηγούμενο».

«Τι θα πει προηγούμενο; Είμαι το μοναδικό ελεύθερο ρομπότ, το μοναδικό του τύπου μου, και ποτέ δεν θα υπάρξει άλλο. Μπορείτε, αν θέλετε, να ρωτήσετε και την Επιχείρηση Ρομπότ των Ενωμένων Πολιτειών».

«Το «ποτέ» είναι μεγάλη κουβέντα, Αντριου - ή αν προτιμάς, κύριε Μάρτιν. Προσωπικά, θα σου έδινα ευχαρίστως την ψήφο μου. Αλλά θα ανακαλύψεις ότι οι περισσότεροι βουλευτές δεν θα είναι και πολύ πρόθυμοι να δημιουργήσουν ένα τέτοιο προηγούμενο, οσοδήποτε ασήμαντο κι αν θεωρηθεί. Κύριε Μάρτιν, έχετε όλη μου τη συμπάθεια, αλλά δεν μπορώ να σας πω πως έχετε ελπίδες. Και βέβαια...»

Ακούμπησε την πλάτη της στο κάθισμα και συνοφρυώθηκε.

«Και βέβαια, αν το θέμα πάρει διαστάσεις, μπορεί να βάλει, τόσο τους

Βουλευτές όσο και τον υπόλοιπο κόσμο, στον πειρασμό να σκεφτούν αυτό που αναφέρατε προηγουμένως, την αποσυναρμολόγησή σας. Πράγμα που ίσως αποδεικνυόταν η ευκολότερη λύση στο δίλημμα. Θα σας παρακαλούσα να το σκεφτείτε καλά, πριν αποφασίσετε να προχωρήσετε».

Ο Αντριου, ακλόνητος, συνέχισε. «Κανείς δεν θα θυμηθεί την τεχνική της προσθετολογίας, που εξ ολοκλήρου είναι δική μου ιδέα;»

«Ίσως σας φανεί απάνθρωπο, αλλά δεν θα το θυμηθεί κανείς. Ή, αν το θυμηθούν, θα είναι για να το χρησιμοποιήσουν εναντίον σας. Οι άνθρωποι θα πουν ότι το κάνατε για τον εαυτό σας. Θα πουν ότι ήταν μέρος μιας προσπάθειας εκρομποτισμού των ανθρώπων, ή εξανθρωπισμού των ρομπότ. Και οι δύο εκδοχές θα θεωρηθούν σατανικές. Δεν έχετε πάρει μέρος σε μια πολιτική εκστρατεία μίσους, κύριε Μάρτιν και δεν ξέρετε τίποτα γι αυτά τα πράγματα. Σας λέω, όμως, ότι θα ακουστούν ένα σωρό ανακρίβειες, που θα τις πιστέψουν πολλοί άνθρωποι, και θα γίνετε αντικείμενο γενικής κατακραυγής. Κύριε Μάρτιν, ζήστε όπως είσαστε».

Σηκώθηκε και, μπροστά στον καθισμένο Αντριου, έδειχνε μικρόσωμη σαν παιδί.

«Αν αποφασίσω να πολεμήσω για να ονομαστώ άνθρωπος θα μείνετε στο πλευρό μου;»

Σκέφτηκε για λίγο και του απάντησε, «Θα μείνω, μέχρι του σημείου που θα μπορώ. Αν κάποια στιγμή φανεί ότι η στάση μου είναι δυνατό να προκαλέσει ζημιά στο πολιτικό μου μέλλον, ίσως αναγκαστώ να σας εγκαταλείψω, αφού, έτσι και αλλιώς, δεν μπορώ να ισχυριστώ ότι ενστερνίζομαι απόλυτα την άποψή σας. Προσπαθώ να είμαι τίμια μαζί σας».

«Σας ευχαριστώ. Δεν σας ζητώ τίποτα άλλο. Σκοπεύω να πολεμήσω, όποιες κι αν είναι οι συνέπειες και θα ζητήσω τη βοήθειά σας μόνο μέχρι του σημείου που μπορείτε να μου τη δώσετε».

19. Η μάχη δεν είχε χαρακτήρα μετωπικής σύγκρουσης. Τα στελέχη του Δικηγορικού Οίκου Φάινγκολντ και Μάρτιν συμβούλευσαν τον Αντριου να έχει υπομονή, κι αυτός, βλοσυρός, μουρμούρισε ότι έχει απεριορίστα αποθέματα. Ο Οίκος Φάινγκολντ και Μάρτιν ξεκίνησε μια εκστρατεία με σκοπό τον περιορισμό του πεδίου της μάχης.

Έκαναν μια αγωγή με την οποία αρνούσαν να πληρώσουν κάποια χρέη σε έναν άνθρωπο με προσθετική καρδιά, ισχυριζόμενοι

ότι είχε πάψει να είναι άνθρωπος αφού είχε ρομποτικό όργανο και επομένως δεν έπρεπε να έχει τα συνταγματικά δικαιώματα των ανθρώπων. Έδωσαν τη μάχη τους με επιδεξιότητα και επιμονή, χάνοντας σε κάθε βήμα, αλλά με τέτοιο τρόπο που η απόφαση που έβγαινε κάθε φορά να είναι όσο το δυνατόν πιο αόριστη, πράγμα που τους έδινε τη δυνατότητα να καταθέτουν εφέσεις στο Παγκόσμιο Δικαστήριο.

Πέρασαν χρόνια και ξοδεύτηκαν εκατομμύρια δολάρια.

Όταν εκδόθηκε η τελική απόφαση, ο Ντελόνγκ θεώρησε ότι παρά την ήττα το γεγονός έπρεπε να γιορταστεί. Στην εκδήλωση, που πραγματοποιήθηκε στα γραφεία του Δικηγορικού Οίκου, παραβρέθηκε βέβαια και ο Αντριου.

«Πετύχαμε δύο πράγματα, Αντριου», είπε ο Ντελόνγκ, «που και τα δύο είναι καλά. Πρώτα από όλα, καταφέραμε να εκδοθεί απόφαση δικαστηρίου σύμφωνα με την οποία, οσαδήποτε τεχνητά μέλη κι αν έχει ένα ανθρώπινο σώμα δεν παύει να είναι ανθρώπινο σώμα. Δεύτερον, καταφέραμε να ασχοληθεί η κοινή γνώμη με το θέμα και μάλιστα με τέτοιο τρόπο που να τοποθετηθεί θετικά απέναντι σ μια ευρεία ερμηνεία της έννοιας άνθρωπος, αφού δεν υπάρχει ούτε ένας άνθρωπος που να μην ελπίζει στην προσθετική, αν αυτή θα τον κρατήσει στη ζωή».

«Και νομίζεις ότι θα δεχτεί η Βουλή να λέγομαι άνθρωπος;» ρώτησε ο Αντριου.

Ο Ντελόνγκ έδειξε πως δεν αισθανόταν και πολύ άνετα με την ερώτηση. «Όσο γι' αυτό, δεν μπορώ να είμαι αισιόδοξος. Υπάρχει το όργανο το οποίο χρησιμοποίησε το Παγκόσμιο Δικαστήριο σαν κριτήριο της έννοιας άνθρωπος. Τα ανθρώπινα πλάσματα έχουν έναν οργανικό κυτταρώδη εγκέφαλο, ενώ τα ρομποτά διαθέτουν, και αυτό όχι πάντοτε, έναν ποζιτρονικό εγκέφαλο από πλατίνα και ιρίδιο. Σε παρακαλώ, Αντριου, μην παίρνεις αυτή την έκφραση. Δεν έχουμε τις απαιτούμενες γνώσεις για να κατασκευάσουμε τεχνητό κυτταρώδη εγκέφαλο ο οποίος να μοιάζει με τον οργανικό, ώστε να ισχυριστούμε στο δικαστήριο ότι είναι το ίδιο πράγμα. Ούτε κι εσύ δεν μπορείς να φτιάξεις κάτι τέτοιο».

«Τι θα κάνουμε, λοιπόν;»

«Θα προσπαθήσουμε, βέβαια. Θα έχουμε με το μέρος μας τη βουλευτίνα Λι Χσινγκ, καθώς και άλλους βουλευτές, ο αριθμός των οποίων μέρα με την ημέρα μεγαλώνει. Και δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο Πρόεδρος θα συμφωνήσει με την άποψη της πλειοψηφίας».

«Έχουμε την πλειοψηφία;»

«Όχι. Απέχουμε πολύ από αυτήν. Αλλά ίσως καταφέρουμε να την αποκτήσουμε αν επιτρέψει το κοινό να επεκταθεί και σε σένα η επιθυμία του για μια ευρεία ερμηνεία της έννοιας άνθρωπος. Ομολογώ ότι δεν έχουμε πολλές πιθανότητες. Αλλά πρέπει να το επιχειρήσουμε, εκτός αν θέλεις να τα παρατήσεις».

«Δεν θέλω να τα παρατήσω».

20. Η βουλευτίνα Λι Χσινγκ είχε γεράσει αρκετά από την εποχή που την είχε πρωτοσυναντήσει ο Αντριου. Είχε πάψει εδώ και πολύ καιρό να φοράει διαφανή ρούχα. Είχε κόψει τα μαλλιά της κοντά και φορούσε ρούχα που την έκαναν να μοιάζει με κύλινδρο. Ο Αντριου εξακολουθούσε να είναι προσκολλημένος στον τρόπο ντυσίματος που επικρατούσε πριν από έναν και παραπάνω αιώνα, από την εποχή δηλαδή που αποφάσισε να φορέσει για πρώτη φορά ρούχα.

«Δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτα άλλο, Αντριου», παραδέχτηκε η Λι Χσινγκ. «Μετά τη διακοπή θα κάνουμε άλλη μια προσπάθεια, αλλά, για να είμαι ειλικρινής, η ήττα είναι σίγουρη, οπότε θα πρέπει να τα παρατήσουμε. Το μόνο «όφελος» που αποκόμισα από τις πρόσφατες ενέργειές μου, είναι η βέβαιη ήττα μου στις ερχόμενες βουλευτικές εκλογές».

«Το ξέρω», είπε ο Αντριου, «κι αυτό με στεναχωρεί. Κάποτε μου είχες πει ότι θα με εγκατέλειπες αν αναγκαζόσουν εν των πραγμάτων να το κάνεις, Γιατί δεν το έκανες;»

«Ο άνθρωπος αλλάζει τότε - τότε γνώμη. Κατά κάποιο τρόπο, το να σε εγκαταλείψω, θα μου κόστιζε περισσότερο από όσα ήμουν πρόθυμη να πληρώσω προκειμένου να εκλεγώ άλλη μια φορά. Όπως και να έχει το πράγμα, είμαι βουλευτίνα παραπάνω από εικοσιπέντε χρόνια. Είναι αρκετά».

«Υπάρχει έστω και κάποια μικρή πιθανότητα να επηρεάσουμε μερικούς, Λι;»

«Επηρεάσαμε όσους μπορούσαν να συζητήσουν λογικά. Οι υπόλοιποι, η πλειοψηφία, μένουν προσκολλημένοι στις αντιπάθειες που γεννά ο συναισθηματισμός».

«Μα οι αντιπάθειες δεν είναι επαρκής δικαιολογία για να ψηφίσεις υπέρ ή κατά σε μια ψηφοφορία».

«Το ξέρω, Αντριου, αλλά δεν προβάλλουν τις αντιπάθειες σας δικαιολογία».

«Ξαναγυρίζουμε, λοιπόν, στο θέμα του εγκεφάλου», είπε διστακτικά ο Αντριου. «Είναι, όμως, σωστό να επιτρέψουμε να κριθούν τα πάντα σύμφωνα με τη λογική: τα κύτταρα εναντίον των

ποζιτρονίων; Δεν υπάρχει άλλος τρόπος να επιβάλλουμε ένα πιο λειτουργικό ορισμό; Πρέπει να λέμε ότι ο εγκέφαλος αποτελείται από αυτό ή εκείνο το υλικό; Δεν μπορούμε να πούμε ότι ο εγκέφαλος είναι κάτι - οτιδήποτε - που να είναι ικανό να σκέφτεται;»

«Δεν θα πιάσει», είπε η Λι Χσινγκ. «Ο εγκέφαλος σου έχει φτιαχτεί από ανθρώπους, σε αντίθεση με τον ανθρώπινο εγκέφαλο. Ο δικός σου είναι κατασκευασμένος, ενώ ο ανθρώπινος εγκέφαλος αναπτύσσεται με την πάροδο των ετών. Για οποιοδήποτε ανθρώπινο πλάσμα, που είναι αποφασισμένο να διατηρήσει τους φραγμούς ανάμεσα στον εαυτό του και σε ένα ρομπότ, αυτές οι διαφορές μοιάζουν με αστάλινο τείχος ύψους και πάχους ενός μιλίου».

«Αν καταφέρναμε να βρούμε την πραγματική αιτία της αντιπάθειάς τους...»

«Παρά τα χρόνια σου», είπε θλιμμένα η Λι Χσινγκ, «εξακολουθείς να προσπαθείς να δικαιολογήσεις τον άνθρωπο. Φτωχέ μου Αντριου, σε παρακαλώ μη θυμώσεις, αλλά πρέπει να σου πω ότι αυτό που σε κάνει να σκέφτεσαι έτσι είναι το ρομπότ που έχεις μέσα σου».

«Δεν ξέρω», είπε ο Αντριου. «Αν τα καταφέρω...»

Το ήξερε εδώ και πολύ καιρό ότι τα πράγματα ήταν πιθανό να έχουν αυτή την κατάληξη, και να που βρισκόταν μπροστά στον χειρουργό. Είχε ψάξει και είχε βρει έναν αρκετά επιδέξιο για την επέμβαση που θα του ανέθετε, δηλαδή ένα ρομπότ - χειρουργό, γιατί δεν είχε εμπιστοσύνη σε κανέναν άνθρωπο χειρουργό, τόσο από πλευράς ικανοτήτων όσο και από πλευράς σκοπιμοτήτων.

Ο χειρουργός δεν ήταν δυνατόν να πραγματοποιήσει επέμβαση σε άνθρωπο, κι έτσι ο Αντριου, αφού ανέβαλε για λίγο τη στιγμή της απόφασης, γεγονός που φανέρωνε τη μάχη που γινόταν μέσα του, κατάφερε να εξαλείψει τους ενδοιασμούς του γιατρού, λέγοντας, «Κι εγώ είμαι ρομπότ».

Ύστερα, είπε, σταθερά, όπως είχε μάθει να μεταχειρίζεται τις λέξεις όλες αυτές τις δεκαετίες ακόμα κι όταν απευθυνόταν σε ανθρώπους, «Σας διατάζω να μου κάνετε την εγχείρηση».

Αφού δεν ίσχυε ο Πρώτος Νόμος, μια διαταγή που δόθηκε με τόση σταθερότητα από κάποιον που έμοιαζε τόσο πολύ με άνθρωπο, ενεργοποίησε το Δεύτερο Νόμο.

21. Ο Αντριου ήταν σίγουρος πως η αδυναμία που ένωθε οφειλόταν περισσότερο στη φαντασία του. Είχε συνέλθει πια από την

εγχείρηση. Παρ' όλα αυτά, ακούμπησε στον τοίχο, όσο πιο αδιάφορα μπορούσε. Αν καθόταν, θα πρόδιδε την αδυναμία του.

Η Λι Χσινγκ του είπε, «Η τελική ψηφοφορία θα γίνει την τρέχουσα εβδομάδα, Αντριου. Δεν κατάφερα να την καθυστερήσω περισσότερο και πρέπει να μάθεις ότι θα χάσουμε. Οπότε, όλα τελειώνουν εδώ, Αντριου».

«Σου είμαι ευγνώμων για το ότι κατάφερες να καθυστερήσεις την ψηφοφορία. Μου έδωσε το χρόνο που χρειαζόμουν, κι έκανα αυτό που έπρεπε».

«Τι έκανες, δηλαδή;» ρώτησε η Λι Χσινγκ με ενδιαφέρον.

«Δεν μπορούσα να το πω εκ των προτέρων, ούτε σε εσένα ούτε και στα στελέχη του Οίκου Φάινγκκλοντ και Μάρτιν. Ήμουν βέβαιος ότι θα με σταματούσατε. Ακουσέ με. Αν αυτό που έχει σημασία είναι ο εγκέφαλος, τι θα μπορούσε να πει κανείς για το θέμα της αθανασίας; Ποιος ενδιαφέρεται πραγματικά για το πώς είναι ο εγκέφαλος ή για το υλικό από το οποίο είναι φτιασμένος ή πως σχηματίστηκε; Αυτό που ενδιαφέρει είναι ότι τα κύτταρα του ανθρώπινου εγκεφάλου πεθαίνουν, πρέπει να πεθαίνουν. Ακόμα κι αν όλα τα άλλα όργανα του σώματος συντηρούνται ή αποκαθίστανται, τα κύτταρα του εγκεφάλου, τα οποία δεν είναι δυνατό να αντικατασταθούν χωρίς να αλλάξουν και συνεπώς να σκοτώσουν την προσωπικότητα, πρέπει να πεθαίνουν.

»Τα ποζιτρονικά τμήματα του εγκεφάλου μου έχουν κρατήσει περίπου διακόσια χρόνια χωρίς ουσιαστικές αλλαγές και είναι σε θέση να κρατήσουν για αιώνες. Αυτή είναι η βασική διαφορά; Τα ανθρώπινα πλάσματα μπορούν να ανεχθούν έναν αθάνατο ρομπότ, γιατί δεν τους ενδιαφέρει η διάρκεια ζωής μιας μηχανής, αλλά δεν μπορούν να ανεχθούν ένα αθάνατο ανθρώπινο πλάσμα. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο δεν θα δεχτούν να μου αναγνωρίσουν την ανθρώπινη ιδιότητα».

«Εξήγησέ μου τι θέλεις να πεις, Αντριου», είπε η Λι Χσινγκ.

«Εξάλειψα το πρόβλημα. Πριν από δεκάδες χρόνια, ο ποζιτρονικός μου εγκέφαλος συνδέθηκε με οργανικά νευρικά κέντρα. Και τώρα, με μια τελευταία εγχείρηση, η σύνδεση αυτή αναδιατάχτηκε με τρόπο ώστε η τάση των τμημάτων του εγκεφάλου μου να πέφτει αργά - αρκετά αργά, θα μπορούσα να πω».

Για μια στιγμή, το γεμάτο ψιλές ρυτίδες πρόσωπο της Λι Χσινγκ έμεινε ανέκφραστο. Ύστερα, τα χείλη της συσπάστηκαν. Εννοείς ότι κανόνισες να πεθάνεις, Αντριου; Δεν μπορείς να το κάνεις αυτό. Αποτελεί παραβίαση του Τρίτου Νόμου».

«Όχι», είπε ο Αντριου. «Διάλεξα ανάμεσα στο θάνατο του σώματός μου και το θάνατο των φιλοδοξιών και των επιθυμιών μου. Παραβίαση του Τρίτου Νόμου θα ήταν να αφήσω ζωντανό το σώμα μου με αντίτιμο το θάνατο σπουδαιότερων αγαθών».

Η Λι Χσινγκ τον άρπαξε από το μπράτσο σαν να ήθελε να τον τραντάξει. Συγκρατήθηκε. «Δεν πρέπει, Αντριου! Αλλάξε το πάλι!»

«Δεν γίνεται. Ήδη έχει προκληθεί αρκετή ζημιά. Μου μένει πάνω - κάτω ένας χρόνος ζωής. Θα κρατήσω μέχρι τη διακοσιοστή επέτειο της κατασκευής μου. Εγώ τα κανόνισα έτσι, κι ομολογώ ότι ήταν μια αδυναμία μου».

«Ποιο το όφελος από αυτή σου την πράξη; Αντριου, είσαι ανόητος».

«Αν αυτό με κάνει άνθρωπο, αξίζει τον κόπο. Αν όχι, θα δώσει ένα τέλος στους αγώνες και τις αντιπαραθέσεις, οπότε, πάλι αξίζει τον κόπο».

Και τότε, η Λι Χσινγκ έκανε κάτι που δεν περίμενε ούτε η ίδια. Αρχισε να κλαίει.

22. Ήταν περίεργη η επίδραση της τελευταίας του πράξης στη φαντασία του κόσμου. Όλα όσα είχε κάνει μέχρι τότε ο Αντριου δεν τους είχαν συγκινήσει. Αλλά είχε δεχτεί ακόμα και να πεθάνει προκειμένου να γίνει άνθρωπος, κι αυτή η θυσία ήταν πολύ μεγάλη για να την αρνηθούν.

Η τελετή κανονίστηκε για την ημέρα που θα έκλεινε τα διακόσια του χρόνια. Ο Παγκόσμιος Πρόεδρος επρόκειτο να υπογράψει το διάταγμα και να κάνει νόμο τη θέληση του λαού. Η τελετή θα μεταδιδόταν σε όλη τη Γη από το παγκόσμιο τηλεοπτικό δίκτυο, καθώς και στη Σεληνιακή Πολιτεία και στην Αποικία του Αρη.

Ο Αντριου καθόταν σε αναπηρικό καροτσάκι. Μπορούσε ακόμα να περπατάει, αλλά με μεγάλη δυσκολία.

Ο Πρόεδρος είπε, ενώ τον παρακολουθούσε ολόκληρη η ανθρωπότητα, «Πριν από πενήντα χρόνια, Αντριου, ονομάστηκες Εκατονταπεντηκονταετής Ρομπότ». Σταμάτησε για μια στιγμή και συνέχισε σε πιο επίσημο τόνο, «Σήμερα, σας ονομάζουμε Δισεκατονταετή Ανθρωπο, κύριε Μάρτιν».

Κι ο Αντριου, χαμογελώντας, άπλωσε το χέρι του να χαιρετήσει τον Πρόεδρο.

23. Το μυαλό του Αντριου έσβηγε σιγά - σιγά. Γαντζωνόταν απεγνωσμένα σε κάποιες σκέψεις του. Ανθρωπος! Ήταν άνθρωπος!

Ήθελε να είναι αυτή η τελευταία του σκέψη. Ήθελε να διαλυθεί - να πεθάνει - με αυτή.

Ανοιξε για μια ακόμα φορά τα μάτια του και αναγνώρισε τη Λι Χσινγκ, που στεκόταν θλιμμένη δίπλα στο κρεβάτι του. Ήταν και άλλοι εκεί, αλλά δεν ήταν παρά σκιές, σκιές που δεν τις αναγνώρισε. Στο γκρίζο φως που γινόταν όλο και πιο βαθύ, μόνο η Λι Χσινγκ ξεχώριζε.

Αργά, πολύ αργά, άπλωσε το χέρι του προς το μέρος της κι αισθάνθηκε αχνά το άγγιγμα του δικού της χεριού.

Έσβηνε από τα μάτια του και μαζί με την εικόνα της έσβηναν κι οι τελευταίες του σκέψεις. Όμως, πριν χαθεί τελείως, μια τελευταία, φευγαλέα σκέψη του ήρθε στο μυαλό κι έμεινε εκεί μέχρι που όλα τελείωσαν.

«Μικρή Δεσποινίς», ήταν οι τελευταίες λέξεις που ψιθύρισε, τόσο σιγανά που δεν ακούστηκαν.